JULIUS NIINEMETS
PK. 23
ARUKÜLA

Toimetus ja talitus:
Tallinn, Pikk 2
Kodune telefonikeskjaam 423-43
Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt Rataskaevu tn. 2, telefon 451-87
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse kõnetunnid k. 12—14

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 penni
Ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale 2,50 rmk.; välismaale 3,40 rmk. Aadressi muutmine 20 penni
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid
Talitus avatud k. 8—16
laupäeviti 8—13

Nr. 223 (III aastakäik) Teisipäeval, 28. septembril 1943 Tänast lehte 4 lk.

Rünnakud tõrjuti vastulöökidega

Enamlaste katsed üle Dnepri tulla aeti nurja. Itaalias tekitati vaenlasele raskeid kaotusi

Führeri peakorterist, 26. septembril.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nõukogude dessandikatse Aasovi mere rannikul lõppes kogu üle 800 mehe tugevuse dessantgrupi nävitamisega. Mõlemal pool Kubani jõge nurjusid ka eile kõik tankide toetusel sooritatud vaenlase rünnakud.

Ka Dnepri keskjooksul jäid enamlaste korduvad rünnakud Saksa sillapeadele tagajärjetuiks. Nõrgemad vaenlase grupid, kes mõnel pool ülevaatetus maastikus olid ületanud jõe, paisati vasturünnakuga tagasi.

Rinde kesklõigus jatkas vaenlane eriti ruumis lääne pool Unitša raudteesõlmpunkti ja Smolenski võitluspiirkonnas oma rünnakuid tugevate jõududega. Raskeis ilmastiku- ja teetingimusis tõrjuti rünnakud enamuses. Mõnel pool kestavad veel võitlused.

Õhujõud ründasid koondatud jõududega eriti põhja pool Aasovi merd ja ida pool Dnepri keskjooksu vaenlase väekoondusi ja tekitasid neile tunduvaid kaotusi. 24. ja 25. septembril hävitati idarindel 105 Nõukogude lennukit, viis meie lennukit läks kaduma.

Lõuna-Itaalias tungisid Briti—Ameerika jõud peale meie positsioonidele Salerno lahe ja Manfredonia lahe vahel. Rünnakud tõrjuti, uued koondused purustati suurtükitulega.

Õhujõud tulistasid eile Vahemere-ruumis alla kuus vaenlase lennukit ja tabasid hävitavalt üht 3000-brt prahilaeva.

Ööl vastu 25. septembrit ründasid Saksa kiirpaadid Inglismaa rannikul Briti valvelaevu, milledest üks uputati. Oma kitsikuses viibivate julgestusjõudude toetamiseks lõid Briti kiirpaadid võitlusse sekka. Äkki halvenenud nähtavuse tõttu rammiti üks neist Saksa kiirpaadi poolt. Laev uppus kohe. Saksa kiirpaat sai seejuures raskesti vigastada ja uputati oma meeskonna poolt.

Edela pool Helderit ründasid Briti torpeedo- ja hävituslennukid tulemusetult üht Saksa konvoid. Seejuures tulistati alla kuus vaenlase lennukit.

Atlandi kohal kui ka nõrgemate Briti-USA õhujõudude lendudel okupeeritud läänealade kohal kaotas vaenlane veel viis lennukit.

Üksikud vaenlase häirimislennukid heitsid möödunud ööl Lääne-Saksa ruumis sihitult mõned pommid, mis tekitasid üksnes tähtsusetut hoonetekahju.

Führeri peakorterist, 27. septembril.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Kubani sillapeas jäid enamlaste kohalikud rünnakud tagajärjetuiks. Uuesti rinde taga maabunud vaenlase grupid hävitati. Kagu pool Zaporožjet ründas vaenlane tugevate, lahingulennukeist toetatud jalaväe- ja soomusjõududega. Kus enamlased üksikuis kohtades suutsid saavutada kohalikke sissemurde, seal need riivistati.

Meie hoogsad vasturünnakud olid tulemusrikkad. Seejuures hävitas üks soomusdiviis rünnakul Nõukogude lähteruumidesse 11 tanki ja 62 suurtükki. Rasked võitlused on veel käimas.

Dnepri käärust Pripeti suudmeni püüdis vaenlane eile jälle mitmes kohas Dnepri jõge ületada. Suuremalt osalt pimeduses maabunud võitlusgrupid hävitati kohe teostatud vastulöökidega või paisati tagasi ja suruti kokku kitsaimale ruumile.

Rinde kesklõigus kestavad tõrjevõitlused senistes raskuspunktides kahanematu tugevusega. Enamlastel, kes siin viivad lahingusse osalt uusi jõude, oli raskeis võitlusis suuri kaotusi.

Mujal idarindel möödus päev võrdlemisi rahulikult.

Lõuna-Itaalia rindel sooritas vaenlane mägedes loode ja kirde pool Salernot hulga kohalikke rünnakuid, mis nurjusid raskete kaotustega vaenlasele. Idalõigus tõmbusid meie võitlusgrupid pärast liiklusseadeldiste purustamist vaenlasest häirimatult uutele positsioonidele.

Võitlus- ja sööstvõitluslennukid vigastasid Egeuse meres kaht hävitajat raskesti, uputasid ühe kaubalaeva ja süütasid põlema veel ühe suure prahilaeva.

Üksikud vaenlase häirimislennukid heitsid möödunud ööl mõned pommid Lääne-Saksa territooriumile. Tekkis ainult väheseid kahjusid.

Positsioonileminek Kubani sillapeas

Leningrad ja Lavansaar tule all

Berliin, 26. 9. (DNB) Enamlaste poolt ööl vastu laupäeva lääne pool Kubani suuet Aasovi merel sooritatud dessandikatsel suudeti vaenlase jõud veel öö jooksul ja laupäeva varajastel hommikutundidel täielikult hävitada. Seni loendati 280 langenud enamlast ja võeti 293 vangi. Ülejäänud vaenlase väeosad uppusid meres.

Põhja pool Kubani suuet jäid enamlased kogu päevaks kuue suurtükipaadiga merele ja tulistasid meie toetuspunkte rannikul. Pimeduse saabudes püüdsid nad samuti maabuda, löödi aga siingi tagasi.

Kubani sillapea idarindel purustasid meie väed mitu Nõukogude lähtepositsiooni ning tõrjusid tagasi rünnaku, mis 14 tanki sooritas koos jalaväega. Lõuna pool Kubani jõge peatati meie vaprate grenaderide tõrjetules 40 tanki toetusel teostatud vaenlase diviisi rünnak.

Ka Dnepri keskjooksul, kus enamlased ikka ja jälle kordasid oma rünnakuid Saksa sillapeadele, hävitati 12 vaenlase tanki. Võitlused selles ruumis olid viimaseil päevil eriti rasked. Üks meie diviis pidi oma lõigus tagasi tõrjuma mitte vähem kui 23 vaenlase rünnakut, tekitades seejuures enamlasile tunduvaid kaotusi. Peale 490 surnu ja 291 vangi langes meie kätte ka suur hulk saaki.

Võitluste tulipunktis idarinde lõunalõigus toetasid Saksa õhujõud maavägede üksusi pidevate rünnakutega Nõukogude tankide- ja vägedeliikumisele. Täistabamused enamlaste koondumispunktidele tekitasid veriseid kaotusi ja takistasid tunduvalt vaenlase võitlustegevust. Lahingulendurid sooritasid kogu päeva jooksul tulemusrikkaid madalrünnakuid enamlaste marsikolonnidele ja lähtekoondustele, kelle liiklust otse eesliinide taga õhujõudude lähivõitlusüksuste poolt ikka ja jälle pommitati. Purustatud sõidukid ja põleva sõjamaterjali hulgad sulgesid vaenlase järeleveoteed.

Ka kirde pool Melitopoli ja ida pool Dnepri keskjooksu abistas õhujõudude tegevus tõhusasti meie diviiside rünnakuid. Võitlus- ja sööstvõitluseskaadrid ründasid muuhulgas ka suurtükipositsioone ja hävitasid pommitabamustega kaks patareid. Lahingulennukite- ja lähivõitlusüksused olid edukad võitluses vaenlase jõe ületamise katsete vastu Dnepri ülemjooksul. Nad uputasid keset jõge viis dessandipaati ja kaks suurt veolotja, mis vägede ja sõidukitega täidetult suundusid Dnepri läänekalda poole. Võitlused idarinde keskosas jatkuvad kahanematu tugevusega.

Lõuna pool Laadoga järve piirdus mõlemapoolne võitlustegevus mitme luure- ja löökrühmade aktsiooniga. Eelmise päeva võitlusis oli jällegi edu ühel Sileesia kütidiviisil, kes juba nelja Laadoga-lahingu kriitilisil hetkil eriti silma paistis. Kütidiviisi kõigi juhtide ja meeste eeskujulikus võitlustegevuses suudeti ka seekord nurja ajada enamlaste ähvardavad läbimurrud ja tagasi vallutada mõned kaotatud strateegiliselt tähtsad maastikuribad.

Idarinde põhjalõigus pommitas maaväe raskesuurtükivägi raudteeliiklust lõuna ja ida pool Leningradi ning linna ennast. Reede pärastlõunal jatkati Lavansaare pommitamist. Rohked tulesambad, plahvatused, suitsupilved ja laialdased tulikahjud kinnitasid Saksa suurtükiväe tõhusust.

Kaugel põhjas oli enamlastel tagajärjetuil rünnakukatseil suuri kaotusi. Muurmani rannikul maabunud rühmatugevune vaenlase grupp sunniti taanduma. Ka ühe Nõukogude pataljoni kolm korda üritatud pealetung ühes teises kohas suudeti mägiküttidest koosneva toetuspunkti-garnisoni poolt tagasi lüüa.

Pommitati Kroonlinna

Nõukogude sõjalaevad kitsas ruumis kinni

Berliin, 27. 9. (DNB) Saksa mereväe rasked rannapatareid võtsid 24. septembril Kroonlinna sõjalised seadmed mõjuva tule alla. Balti tehastes puhkes mitu tulikahju, mis kiiresti levisid. Täistabamustega vigastati raskesti mitut monteerimishoonet ja üht ehitusel olevat ristlejat. Rasked mürsud langesid pealeselle ühele laevade koondusele lahingulaeva „Oktjabrskaja Revolutsia" ümber, mida teatavasti juba varemalt on mõjuvalt rünnatud, eriti Saksa õhujõudude poolt.

Tihedad suitsupilved, mis tekkisid tulikahjudest, takistasid tulistamise mõju edasist jälgimist.

Juba kaks aastat Kroonlinna lahte surutud Nõukogude sõjalaevad ei ole Saksa mereväe mõjuvate tõkkeabinõude tõttu saanud tegutseda. Kõik väiksemate sõjalaevade läbimurrukatsed on seni nurjunud. Tegelikult vangis olevate laevade liikumine on piiratud kitsa ruumiga. Pideva valvega õhust ja enneköike Saksa rannapatareide poolt hoitakse neid sõjalaevu vaos.

Muudatused Inglise valitsuses

Stokholm, 25. 9. (DNB) Nädala lõpul teatati Londonis mõningaist muudatusist Inglise valitsuses. Surnud sir Kingsley Woodi järeltulijana nimetati varakantsleri kohale sir John Anderson, kes jääb ka sõjakabineti liikmeks. Krooninõukogu presidendi koht, mis on ainult nimeline amet, anti üle peaministri asetäitjale Attleele. Lordpitsatihoidjaks määrati lord Beaverbrook, kes 18 kuu järele astub uuesti valitsusliikmeks.

Senine asumaademinister Viscount Cranborne viidi üle dominioonideministeeriumi. Samal ajal saab ta ülemkoja esimeheks. Asumaademinister pole veel kindel. Lõpuks nimetati Richard Law ministriks ülesandega toetada välisministrit ta ametis. Seega astub esmakordselt teine minister Inglise välisministeeriumi. Law oli seal juba 1941. aastast alates parlamentaarseks alamriigisekretäriks.

Kuningale ei leita asukohta

Stokholm, 27. 9. (DNB) Inglise valitsusele teeb tõenäoliselt tõsist muret küsimus, kuhu paigutada põgenenud Itaalia kuningas. „Daily Sketchi" teatel peetakse poliitilistel põhjustel Viktor Emanueli viibimist Põhja-Aafrikas mittesoovitavaks. Ettepanek, et ta ajutiselt võiks Inglismaale elama asuda, lükati tagasi. Praegu kaalutakse, kas teda mitte saata ajutiselt Kairosse.

Inglise välisministeeriumile lähedalseisvais ringkonnis peetakse „Exchange Telegraphi" teatel ebasobivaks, et Viktor Emanuel laseb end endiselt nimetada „Albaania kuningaks" ja „Abessiinia keisriks".

Muu hulgas tõendab „Daily Sketch" Badoglio-kliki reetmistööd ühe ülesvõttega, mil üks Itaalia kolonel ühe inglase kõrval kummardab kaardi kohal, kusjuures itaallane kaardil annab andmeid Saksa vägede positsioonide kohta.

VÕITLUS LÄÄNEMERE PÄRAST

Kui idarinde kesk- ja lõunaosas enamlaste rünnakud näivad omavat kord ühe, kord teise konkreetse eesmärgi, siis põhjasektoris taotlevad kommunistlike diviiside pealetungid üht ja sama sihti — Läänemereruumi taasvallutamist.

On muidugi tõsi, et Leningradi all, Laadoga järve ümbruses ja Volhovi põhjatus maastikus nüüd juba kolmandat aastat toimuvate raskete võitluste üheks tähiseks on ka Leningradi rõnga purustamine, kuid enamlaste kõigi pingutuste peamiseks püüdeks on siiski läbimurd läände, või — nagu seda ütles tsaar Peeter — akna raiumine Euroopasse.

Strateegiliselt tähendaks selle kavatsuse teostumine kiilulöömist Euroopa kaitserindesse, milleks Ilmjärv-Smolensk-Briansk-Dnepropetrovski üldisel rindejoonel näib olevat vähem väljavaateid. **Poliitiliselt** aga tooks selline läbimurd endaga kaasa läänemererahvaste füüsilise hävitamise lõpuleviimise.

Et kaitsejoone purustamine Narva taga pidevalt seisab Nõukogude ülemjuhatuse päevakorras, seda kinnitas 26. augusti paiku edukalt lõppenud kolmas suur tõrjelahing Laadoga—Volhovi joonel. Ja alles paar nädalat tagasi ajasid saksa mereväeüksused nurja Nõukogude maabumiskatse Luuga lahe idarannikule.

On seepärast mõistetav, et võitlused idarinde põhjaosas meie seisukohalt omavad erilise tähtsuse. Sest igale eestlasele on seletamatagi selge, mida tooks endaga kaasa **siin** rindejoone nihkumine lääne suunas.

Kohe pärast seda, kui varane talv 1941. a. Saksa üldise pealetungi lõpetas, algasid Nõukogude läbimurrukatsed Leningradi ruumist üle Neeva. Sellele järgnes veebruaris 1942 enamlaste suurrünnak Volhovi keskjoonel, mis vahetpidamata kestis üle nelja kuu, lõppedes alles juunis sissepiiratud Nõukogude diviiside täieliku hävitamisega.

Paralleelselt sellega jooksis tühja ka sama aasta märtsis teostatud massrünnak lõuna pool Laadogat. Juuli- ja augustikuudel ründasid enamlased väga tugevate jõududega, kuid tagajärjetult, saksa sillapead ida pool Volhovit ja sellele järgnes kohe esimene Nõukogude suurofensiiv Laadogast lõuna pool, mis pärast väikest vaheaega käesoleva aasta alul kujunes uueks võimsaks lahingute-seeriaks.

Tervelt 44 Nõukogude diviisi ühes loendamatute teiste löök- ja soomusüksustega ründas kindralkolonel Lindemanni juhatuse all seisvat **ühtainsat** Saksa armeed, ometigi saavutamata läbimurdu Soome lahe suunas. Niisama tulemuseta lõppes nüüd ka käesoleva aasta juulis alustatud kolmas suurüritus 24 diviisi ja arvukate raskerelvaüksuste tugevuses.

On võimatu sõnadega edasi anda seda kangelaslikkust, mida saksa sõdur koos vabatahtlikega Eestist ja teistest Euroopa maadest on osutanud selles rindelõigus juba mitmendat aastat, pidades tõelist kaherinde-sõda ühelt poolt Leningradi ja Laadoga, teiselt poolt Volhovi suunas. Ainult see, kes ise kõik aastaajad läbi on kaasa teinud neid võitlusi selles Põhja-Venemaa metsikuimas soomaastikus, teab, millist ohvrit seal päevast päeva ja ööst öösse tuuakse Euroopa rahvaste vabaduse altarile. Ja ükski teine rahvas maailmas ei oska seda kõike siiramalt hinnata kui meie, eestlased, kellede rahvuslik eluhoone juba rohkem kui kahesaja aasta eest just valitigi selleks aknaks Euroopasse.

See ohtlik positsioon on meie rahvale sajandite kestel läinud väga-väga kalliks maksma. Selle ohtlikkuse teine külg aga on **tähtsus**, ja seda mitte ainult eesti rahva, vaid käesolevas sõjas jälle kord kogu Euroopa seisukohalt. Sest läbimurd selles rindelõigus tähendaks tabamust Euroopa kaitserinde tundlikusse kohta, avades vaba läbipääsu Soome lahte ja lõigates Soome ja Norra rinde idarinde muudest osadest ning võimaldades lõppeks ka Nõukogude Liidu ja Inglismaa vahelise ühenduse jalulseadmist läbi Läänemere Skandinaavia kaudu.

Nõnda on Läänemeri ühes eestlaste eluruumiga endiselt jäänud enamluse seisukohalt aknakohaks Euroopasse, ja just võitlused idarinde põhjaosas, milleks Nõukogude ülemjuhatus ei väsi ikka ja jälle koondamast tohutuid relva- ja inimjõude, võivad nähtavasti otsustadagi, kes võidab selle XX sajandi Põhja-sõja.

Eesti rahva saatus on ikka küpsenud ajalooliste mõõtudega heitlustes, mis harva on olnud otsustavad ainult meie endi seisukohalt. Selles on meie traagika, aga tihtigi meie garantii. Sest asudes suurvõimude ristlevate huvide piirkonnas, pole meie kui väikerahva saatus ainult meie endi huviobjektiks.

Nii satuvad praeguses võitluses Läänemere pärast kitsamapiirilised poliitilised vajadused lahutamatult ühte üldise strateegiaga. See teadmine aitab palju kaasa selleks, et meie ka raskeimais olukordades ei langeks lootusetuse rüppe, vaid et me jatkuvalt täie panusega töötame ja võitleme oma surmavaenlase — vene enamluse vastu ja oma rahva poliitilise tuleviku kindlustamiseks.

I—r

Kindralkomissar Kube maeti

Minsk, 27. 9. (DNB) Laupäeval toimus Minskis mõrvatud Valge-Ruteenia kindralkomissari gauleiter Wilhelm Kube ärasaatmine. Leinaaktusel kõneles Idaala riigikomissar gauleiter Lohse mõrvatud kindralkomissari teeneterikkast tööst Valge-Ruteenias, ta võitlusrohkest elukäigust ja truudusest Führerile. Oma usus ja oma kohusetäitmises oli gauleiter Kube eeskujuks kõikidele.

Vabastatud idapiirkondade riigiminister nimetas SS- ja politseijuhi kindralkomissari juures Minskis SS-gruppenführeri ja politsei kindralleitnandi von Gottbergi Valge-Ruteenia peapiirkonna kindralkomissari asetäitjaks.

Berliin, 27. 9. (DNB) Esmaspäeval toimusid Berliinis riigikantselei hoones gauleiter Kube riiklikud matused. Leinakõne pidas riigiminister Rosenberg, kes ühtlasi teatas, et Führer on kadunu suurte teenete hindamiseks annetanud temale sõjateeneteristi Rüütliristi mõõkadega.

Rootsis hakatakse mõistma kommunismi ohtu

Stokholm, 25. 9. (DNB) Rootsi kommunistliku partei poolt kavatsetud kommunistliku parteiajakirjanduse laiendamine annab rootsi ajalehtedele uuesti põhjust viidata kommunismi hädaohule Rootsis. Nii kirjutab parempoolne kodanlik leht „Nya Dagligt Allehanda", et olevat jäme viga uskuda, et kommunismioht Rootsis on ületatud. On tungivalt vajalik suurendada valvsust. Rootsi parempoolse partei nõudmine riigi vahelesegamise järele neisse valgustkartvaisse elementidesse on aktuaalsem kui kunagi varem.

Ka „Folkets Dagbladet" viitab asjaolule, et Rootsi kommunistid said Moskvast niipalju raha, et võisid arendada seni tundmatu ulatusega propagandat. Veel pole liiga hilja, et alustada võitlust kommunismiohu vastu.

Norra ainus pääsetee

Oslo, 25. 9. (DNB) Võimu ülevõtmise kolmanda aastapäeva puhul nasjonal samlingi poolt korraldatud mälestusaktused saavutasid oma haripunkti ühel suuremal rahvakoosolekul ja peaminister Quislingi kõnes. Peaminister kinnitas sissejuhatuses, et nasjonal samling on tänapäeval tugevam kui kunagi varem, ja jatkas siis:

„Võitlus, mida me peame, on sügavaimas ja laiemas mõttes võitlus elu ja surma peale, võitlus norra rahva olemasolu ja tuleviku pärast. Seega on iga norralase pühaks kohuseks võtta osa praegusest võitlusest.

Norra ülesandeks ei või olla demokraatia päästmine, mis varises häbistavalt kokku. Niisama vähe usub Norra juutluse läbipaistvaid pettusi, ükskõik kas neid välispidiselt nimetatakse mingit liiki uueks rahvasteliiduks või kannavad nad nn. „ühendatud vabade rahvuste" plakatit. Norra rahvusliku olemasolu päästmiseks on vaid üksainus abinõu, nimelt nasjonal samling ja Euroopa koondumine germaani bloki kui tuuma ümber.

Praegune sõda pole harilik kahe riigi vaheline võitlus võimu pärast, vaid hiiglasliku pöördeprotsessi elementaarne väljendus. Killunenud Euroopa püüab viimast korda end koguda, et kindlustada oma rahvaste vabadus ja tulevik.

Rõõmupäev Filipiinidel

Rahvuskogu astus kokku

Tokio, 27. 9. (DNB) Filipiinide rahvuskogu pidas laupäeval oma esimese istungi ja valis José P. Laureli tulevase Filipiinide vabariigi presidendi kandidaadiks.

Filipiinide rahvuskogu koosneb 108 rahvasaadikust, kelledest 54 valiti üldvalimistel ning ülejäänud on provintside kubernerid ja linnapead.

Rahvuskogu esimesest pidulikust istungist võttis osa suur rahvahulk. Rohkem kui 200 000 inimest kogunes rahvuskogu hoone esisele väljakule ja jälgis suurima huviga valimiste käiku ning korraldas Laurelile ja rahvuskogu esimehele Aquinole suure poolehoiuavalduse. Ka teistes linnades olid valjuhääldajad üles seatud et anda kõigile võimalus ajaloolist sündmust jälgida.

Pärast rahvuskogu istungi lõppu kestis filipiinode juubeldus veel tundide viisi, nende orjastatud isamaa saab lähemal ajal iseseisvuse tagasi.

Ükski lennuk ei tulnud tagasi

Tokio, 27. 9. (DNB) Nagu nähtub San Francisco saatejaama teatest, ei jõudnud ükski neist 18 Ühendriikide pommituslennukist, mis 12. septembril sooritasid rünnaku Jaapani Põhja-Kuriili saartele, tagasi oma toetuspunkti. Keiserliku peakorteri teatel tulistati nendest 11 pommituslennukit alla. Nüüd teatab San Francisco saatejaam et ülejäänud seitse lennukit olid sunnitud Kamtšatkas hädamaanduma ega saa tagasi lennata.

Soomel on vabadus kõige tähtsam

Helsingi, 27. 9. (DNB) Rahvusvahelise agitatsiooni kohta, nagu taotleks Soome eraldi rahu, seletas minister Tanner oma kõnes ühel koosolekul, et rahusoov üksi ei taga soovitud tulemust. Tanner nimetas kõigile rahvastele õpetliku näitena Itaaliat. Küsimus ei seisa mitte selles, kas rahu või mitte, vaid milline rahu.

Tanner lükkas erilise rõhuga tagasi välismaa väärkujutluse, nagu valitseks Soomes kapitulatsioonimeeleolu, ja käsitles eriti Rootsi lehtede kirjutusi, „milledes iga päev avaldatakse sensatsioonilisi teateid Soome üle ja ka hirmutamist ning üleskutseid."

Oma kõne lõpus kirjeldas Tanner Soome eesmärke järgnevate sõnadega „Iseseisvus ja vabadus on meie tuleviku jaoks tingimata olulised ja kelleligi ei ole õigust neid ühel või teisel viisil ohustada."

Prantsuse komitee nõuab Itaalia laevu

Gent, 27. 9. (DNB) Prantsuse rahvuslik komitee Alžeerias esitas kindral Eisenhowerile palve, et Badoglio sõjalaevastik antaks rahvuslikule komiteele praeguses sõjas kaduma läinud Prantsuse sõjalaevade asemele. Oodatakse, et marssal Badoglio sellega nõustub. Kindral Eisenhower on seletanud, et ta on valmis seda palvet heatahtlikult kaaluma.

Jaapani allveelaev uputas vaenlase ristleja

Tokio, 27. 9. (DNB) Nagu keiserlik peakorter esmaspäeval teatab, uputas üks Jaapani allveelaev ida pool Uus-Hebriide ühe B-klassi vaenlase ristleja.

KOLMIKPAKTI KOLMAS AASTAPÄEV

Itaalia sündmused ei tumesta kolmikpaktiriikide väljavaateid

Berliin, 27. 9. (DNB) „Die deutsche diplomatische Korrespondenz" kirjutab:

27. septembril 1943 möödus kolm aastat kolmikpakti sõlmimisest. Selles uut ajajärku tähistavas poliitilises dokumendis liitusid Saksamaa, Jaapan ja Itaalia oma eluruumide ühiseks kaitseks oma vaenlaste maailmavalitsemisplaanide vastu.

Möödunud kolme aasta jooksul tegi kolmikpakt läbi hulga katsumisi. Paljude teiste rahvuste liitumisega saadi pakti tunduvalt laiendada. Kolmikpakti alusel koondunud rahvad on üksteisega seotud elus ja surmas. Itaalia rahva praegune tragöödia näitab seda eriti selgesti.

Kolmikpakt kindlustab uue korra põhialused Euroopas ja Ida-Aasias. Ta loob poliitilise rahu ja sellega eeldused majanduslikuks tõusuks. Kolmikpaktiriikide eluruum ei riiva vaenulike riigigruppide oma.

Vastupidi, kolmikpaktis ühinenud rahvad lükkavad tagasi iga vahelesegamise võõraisse eluruumesse.

Samuti on nad otsustanud takistada igasugust vahelesegamist muu maailma poolt oma eluruumi.

Kui kolmikpakt sõlmiti, seisid Ühendriigid veel sõjast eemal. Kuid sellest hoolimata jätsid president Roosevelt ja ta nõuandjad tähelepanemata kolmikpakti poolt avaldatud hoiatuse ja sundisid ameerika rahva ettekavatsetud sõtta paktile allakirjutanute vastu. Tulevik näitab, et need tagajärjed on ameerika rahvale väga rasked. Ameerika rahvas nagu inglise rahvaski, peavad selle eest kannatama, et nende valitsused ajavad ekspansionistlikku poliitikat, mis ületab ameeriklaste ja inglaste jõu.

See poliitika on niivõrd üle pingutatud, et teda saab hoida vaid hoolimatu vägivallaga.

Ei Ühendriigid ega Suur-Britannia pole kunagi tõsiselt hoolinud rahvaste vajadusist ja nõudeist, kes elavad laialdastes nende poolt valitsetavais ruumes. Nad piirdusid vaid sellega, et ekspluateerida neid rahvaid materiaalselt ning aheldada neid enda külge poliitiliselt vägivaldsete lepingute ja garantiilubadustega, et neid lõpuks hätta jätta ja ohverdada, kui seda nõuavad nende egoistlikud huvid.

Seevastu püüavad kolmikpaktiriigid tihedaimas koostöös kõigi rahvastega, kes elavad nende poolt julgestatud ruumides, püstitada korda, mis kõigi osavõtjate elutingimusi poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises suhtes kujundab võimalikult soodsasti.

Seejuures arvestatakse ka väiksemate riikide vajadusi ja iseseisvust.

Autoritaarselt juhitavad riigid ja niisugused, kus demokraatlikul põhialusel valitsus valitakse, monarhistlikud riigid ja vabariigid seisavad täielikus kooskõlas üksteise kõrval.

Kui kolmikpaktiriikide aagris valitseb ühtlane arusaam rahvaste kooselu vormist pärast sõda, siis on kolmikpaktiriikide vastased ühel arvamisel ainuüksi sõja eesmärgi suhtes, nimelt Saksamaa, Jaapani, Itaalia ja nende liitlaste hävitamise suhtes.

Et seda eesmärki saavutada, et kolmikpaktis ühinenud rahvaid orjastada, ei kohku nn. liitlased mingisugusest abinõust tagasi. Näljablokaad naiste ja laste vastu, õhuterror eraelanikkonnale tagalas kuuluvad nende abinõude hulka, samuti nagu katsed purustada reetmisega kolmikpaktiriikide raudne rinne.

Kõik need abinõud aga ei ole oma eesmärki saavutanud. Olukord on jäänud samasuguseks nagu sõja algul. Otsustavaks teguriks on lahinguväli.

Kolmikpaktiriigid omavad oma sõjajõudude näol, kelle löögijõud ja tugevus on jäänud ületamatuks, kindla tagatise võiduks. Teiseks tagatiseks on kolmikpaktiriikide majandusliku struktuuri puutumatus Euroopas ja Aasias.

Itaalia sündmused ei suuda selles arengus midagi muuta.

See, mis itaalia rahva hulgas on hea ja tugev, elab praeguse saatusliku võitluse üle, mis on nõrk ja saamatu, see hukkub.

Kolmikpakti kolmandat aastapäeva ei pühitseta, kuna ta langeb võitlusrohkesse ajajärku. Kuid paktis ühinenud rahvad võivad rahuldustundega mõtelda tunnile, mil nad astusid teele, mille sirgjoonelisust ja õigust sündmuste käik üha uuesti kinnitab.

Loodi Eesti põllumeeste kutseesindus

Eesti Põllumajandusliidu tegevuse algust tähistati piduliku aktusega Estonia Kontsertsaalis

Pühapäeval toimus Tallinnas Estonia Kontsertsaalis Eesti Põllumajandusliidu avamise puhul suur põllumajanduslik aktus-koosolek, millest osa võtsid Eesti Omavalitsuse direktorid ja sel puhul üle kogu maa Tallinna saabunud piirkonnakomissarid, maavanemad, maakondlike põllumajandusametite juhatajad ja osakondade juhatajad, põllumajanduse konsulendid, referendid ja vallavanemad. Koosolekust võttis osa veel igast vallast üks teeneline põllutööline. Koguarvult tõusis aktus-koosolekust osavõtjate arv umbes 700-ni.

Põllumajanduslikku olukorda käsitlevate kõnedega esinesid aktus-koosolekul Kindralkomissariaadi peaosakonna juhataja prints zu Hohenlohe ja Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja H. Leik. Aktuse avas Kindralkomissariaadi osakonnajuhataja Berg, kuna lõppsõna lausus Tallinna linnakomissar SA-oberführer Walter.

Aktuse muusikalises osas esinesid ühe kaitsepataljoni orkester V. Jakobsoni juhatusel ja Tallinna meeskoor Eesti Laulumehed A. Velmeti juhatusel.

Pärast aktust toimus Estonia Valges, Punases ja Rohelises saalis ning restorani ruumes ühine lõunasöök kogu maalt saabunud põllumajanduslikele juhtidele. Õhtul viibid külalised teatrietendusel Estonias, kus ettekandele tuli P. Ardna ja I. Truupõllu operett „Kalurineiu".

Teatrietenduse lõppedes kogunesid kõik külalised ühisele koosviibimisele Estonia Kontsertsaali, kus põllumajandusala juhtivate töötajate poole pöördusid sütitavate lühikõnedega majandus- ja rahandusdirektor dr. Wendt ning Viljandi maavanem Sassian.

Eesti Põllumajandusliidu avamise puhul toimunud aktus-koosolekust osavõtuks saabusid kohtadelt põllumajandusala juhtivad töötajad Tallinna laupäeva pärastlõunaste ja pühapäeva hommikuste rongidega.

Pühapäeva ennelõunal toimunud aktusele ilmusid külalised juba varakult enne ettenähtud kellaaega.

Estonia Kontsertsaal oli sel puhul dekoreeritud hulgaliste Saksa haakristi ja Eesti sini-must-valgete lipukangaste ning loorberipuudega.

Poodiumi kohale oli asetatud Eesti Põllumajandusliidu sümboolne märk — tammelehtedega kaunistatud söör, mille keskel asetseb kullavärviline viljapea.

Aktus-koosoleku alguseks oli avar Kontsertsaal koos rõduga täitunud põllumajandusala juhtivaist töötajaist. Koosoleku algust tähistati fanfaaride marsihelidega ühe kaitsepataljoni orkestri esitusel. Sellele järgnesid koorilaulud Tallinna meeskoori Eesti Laulumehed ettekandel. Lauldi A. Lätte „Kostke, laulud", A. Kunileidi „Sind surmani" ja E. Võrgu „Meeste laul". Seejärele kandis kaitsepataljoni orkester ette E. Liivese „Eesti talupojatantsu".

Nüüd võttis aktuse avamiseks sõna Kindralkomissariaadi osakonnajuhataja Berg, mille järele orkester mängis E. Tamme „Eesti rapsoodia".

Järgnevalt esines pikema kõnega Kindralkomissariaadi peaosakonna juhataja prints zu Hohenlohe, käsitades oma kõnes aktuaalseid põllumajanduslikke küsimusi.

Seejärele siirdus koosolijate elavate kiiduavalduste saatel kõnelema Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja H. Leik, kelle kõne samuti nagu prints zu Hohenlohe oma on toodud meie tänases lehes eraldi.

H. Leiki kõne lõppedes laulsid koosolijad püsti seistes Eesti rahvushümni orkestrihelide saatel. Aktus-koosoleku viimse kõnega esines Tallinna linnakomissar SA-oberführer Walter, lausudes kokkuvõtlult järgmist:

Eesti Põllumajandusliit, mis täna ellu kutsuti, koondab nüüd oma ridadesse kõik eesti põllumehed. Tegeliku elu arvukate ülesannete ja kohustuste kõrval, millega sel liidul tuleb tegelda, näib mulle aga siiski miski muu veel tähtsamana.

Aeg, milles me elame, on sõltuv sõja karmidest seadustest, milledest ükski ei saa kõrvale hoiduda.

Nüüd aga, eesti põllumehed, ühendatakse teid kõiki kindla ja püsiva sidemega, mis teid praegusil raskeil aegadel liidab ühiseks pereks. Teie kõik olete raskusi üle elanud, mis nii mõnigi kord kippusid teil üle jõu käima. Ja millal see raske aeg lõpeb, seda ei ole esialgu veel ette näha. **Me kõik aga tahame loota,** et teie selles uues ühises peres kindlalt ja ustavalt ühte hoiate.

Kui teie nende kindlate põhimõtetega asute oma uuele tööle, siis saabuvad teile selles ühiskonnas kord paremad, rõõmsamad ja õnnelikumad päevad.

Ja kui käesolev uue liidu pidulik avamine toimub teie ilusas pealinnas ning kui selle piduliku toimingu lõppsõna tuleb minu isikult kui linnakomissarilt, siis palun selles asjaolus näha erilist tähendust. Linn ja maa peavad tulevikus üksmeelselt ja usalduslikult ühte hoidma, siis kroonib ka uue liidu tööd märgatav õnnistus ja edu.

Selle kokkutuleku lõpul pidage meeles üht: Kui Eesti piirid kõigiks aegadeks Saksa sõjajõudude poolt hoituks ja kaitstuks jäävad, kui meie selle kindla kaitse all võime pühenduda rahulikule ülesehitustööle, siis

võlgneme selle eest tänu mehele, kes tänapäev kujundab ja juhib Euroopa saatust.

Sellepärast tahame meie, nii sakslased kui eestlased, käesoleval hetkel tänus ja kindlas usalduses nii oma isikliku kui oma rahvaste saatuse usaldada tema hoole, kuna ainult tema üksi on suuteline meile ehitama kindlat ja õnnelikku tulevikku, tema, meie juht Adolf Hitler!

Linnakomissari kõne järele mängiti Saksa hümne, millega aktus lõppes.

Väikese vaheaja järele siirdusid külalised Estonia saalidesse ja restorani ruumesse ühisele lõunasöögile.

Kell 18 algas Estonias teatrietendus, kus esitati P. Ardna ja I. Truupõllu operett „Kalurineiu".

Mainitud operett võeti kogu maalt Tallinna kokkutulnud põllumajandusala juhtide poolt soojalt vastu, mistõttu teatrisaal aplausist sageli rõkkas.

Pärast teatrietendust koguneti taas Estonia Kontsertsaali, kus toimus koosviibimine õlleõhtu näol. Koosviibimisel esinesid sisukate sõnavõttudega majandus- ja rahandusdirektor dr. Wendt ja Viljandi maavanem Sassian.

Eile toimus Põllumajanduse Keskvalitsuse ruumes aktus-koosolekust osavõtnud põllumajandusala juhtivaile jõududele veel töökoosolek, kus arutati mitmesuguseid põllumajandusalasse puutuvaid küsimusi.

Eesti Põllumajandusliidu avamise puhul Tallinna saabunud põllumajandusalade juhtivad töötajad sõitsid tagasi oma kodukohtadesse eile õhtupoolikul ja öösel Tallinnast väljunud rongidega

Eesti põllumajanduse saavutused väärivad ülimat tunnustust

Kindralkomissari esindaja, peaosakonna juhataja prints zu Hohenlohe kõne põllumajandusjuhtidele

Eesti põllumehed! Kindralkomissar tegi mulle ülesandeks teatada teile, et ta on tungivail teenistuslikel põhjusil takistatud osa võtmast tänasest kokkutulekust. Ta kahetseb seda seda rohkem, et ta on alati tunnud erilist huvi eesti põllumehe elu ja töö vastu.

Äsjaasutatud Eesti Põllumajandusliit peab kaasa aitama Eesti põllumeeskonna liitmisele üheks tugevaks ühikuks. Iga liige Eesti toitlusrindes, iga põllumees või põllumajanduslik haldusametnik peab tundma end isiklikult vastutavana eesti maarahva saavutuste, väärikuse ja au eest ja suunama selle kohaselt oma töö ja hoiak. Umbes üks kolmandik kogu Eesti elanikkonnast kuulub maarahva hulka ja ülejäänud osa elanikkonnast on suurelt osalt ühel või teisel viisil maaga seotud. Maarahva hoiak mõjub seepärast otsustavalt kogu rahva hoiakule ja saavutustele.

Kui mina eesti põllumeeskonna tänasel aupäeval võin tunnustavalt konstateerida, et eesti rahvas ja ennekõike tema põllumehed on seni üldiselt täitnud oma kohuse, siis pean ma vihjama sellele, et eelolev aeg nõuab meilt kõigilt — sakslastelt ja eestlastelt — veelgi suuremat panust.

Sõjatarvilikud abinõud asetavad veelgi uusi koormaid niihästi valdadele kui ka üksikettevõtteile. Aga mis ka tuleb ja missugused korraldused tarvilikuks osutuvad, Eesti elanikkonnal ei ole mingit põhjust ükskõik missuguseks rahutuseks. Kui meie, sakslased ja eestlased, rindel ja tagalas oma kohuse täidame, kui ennekõike põllumehed korraliku majandamise ja normide täpse äraandmisega hoolitsevad sõjaväe ja elanikkonna toitlustamise eest, siis on lõppvõit meile kindel.

Uhkusega võib Eesti mõtelda oma södureile, kes vabatahtlikena idarinde põhjalõigus juba kaks aastat on tõendanud oma tublidust ja kes vabatahtlikena „Narva" pataljonis oma kangelasliku panusega on osutanud suurima teene Eesti tulevikule. Kindralkomissar külastab lähemail päevil Eesti leegioni, kelle esimene brigaad lähemal ajal pärast lõpetatud väljaõpet ja koostamist leiab rakendamise seal, kus eesti rahvas on alati soovinud oma poegade väljaastumist isamaa kaitseks.

Eesti rahva alusmüüriks on põllumees

Tervitan Eesti Põllumajandusliitu ja soovin talle edukat tööd eesti maarahva kasuks. Tervitan eesti põllumehi ja annan teile kinnituse, et ma teie raske olukorra täie tunnustamisega edaspidigi teen kõik, et teid abistada nii rindele kui tagalale ühesuguse tähtsusega töö juures. Ootan teilt samasugust panusevalmidust.

Põllumees on Eestis rahva laiaks alusmüüriks. Tema on seal olnud algusest peale ja ta kannab ka täna ainuüksi oma olemasoluga Eesti saatust ja tulevikku. Ikka ja jälle kordunud ida hävitustormid, mis liigagi tihti on maad laastanud, ei ole teda kustutanud, vaid eesti rahvas on sel pikal ajajärgul, esindatuna eesti põllumeeste kaudu, püsinud, kasvanud ja arenenud.

Nagu mõnigi [illegible] hvasletorm idast, nii ei suutnud ka enamlus eesti maarahvast ja eesti põllumajandust otsustavalt tabada. Purustatud külad ja mahapõletatud talud üle kogu maa hoiatavad selle hädaohu eest. Ka aadrilask maarahvale tapmiste, küüditamiste ja mobiliseerimise läbi oli raske. Viidi ära loomi, purustati masinaid ja laastati põlde, aga põllumehe elutahe oli suurem kui enamlaste hätamishullus.

Täna jutustavad üle kogu maa uuesti ülesehitatud talud põllumehe vähenematust jõust, maad haritakse jälle nagu rahu päevil, ja kuigi küüditatute ja mobiliseeritute käed puuduvad, järelejäänute käed haaravad seda kõvemini tööst, ja tööga saadakse hakkama, hoolimata kõigist sõja raskusist. Eesti põllumajanduse toodangu saavutused väärivad ülimat tunnustust.

Grupp aktus-koosolekust osavõtjaid omavahelises vestluses Estonia Kontsertsaali jalutusruumis

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja H. Leik, Viljandi maavanem Sassian ja E. O. arvekontrolli juhataja Mei vestlevad pärast aktust

Põllumees võib jälle vabalt ja segamatult töötada. Enamlik maade võõrandamine tühistati käesoleva aasta veebruaris. Astmeline reprivatiseerimine on käimas ja mitmel tuhandel põllumehel on juba käes ürikud, et nad on jälle oma päritud talude täielikud peremehed.

See ürik on ühtlasi dokumendiks nende saavutuste eest sõjamajanduses. Maa, mille saksa sõdurid ja eesti vabatahtlikud kord raskeis võitlusis vabastasid, võidakse lõplikult tagasi anda ainult sellele, kes täidab „oma põllumehe-kohustusi ikka veel möllavas sõjas. Kui terve rahvas, kui terve maailmajagu võitleb oma olemasolu eest, siis ei tohi olla ühtki, kes sellest võitlusest tahab saada isiklikku kasu.

Kes ei hari korralikult oma põldu, ei majanda usinasti ja hoolikalt oma talu ja kes ennekõike siis ka ülimal hulgal toiduaineid avalikuks majandamiseks ja seega rinde ja linnaelanikkonna varustamiseks ei muretse, see ei vääri seda omandit, mis päästeti saksa sõdurite ja eesti vabatahtlike panusevalmidusega.

Linnaelanike toiduratsioonide suurendamine oleneb põllumehe tööst ja kohusetundest

Ülekaalukas osa Eesti põllumeeskonnast teenib oma rahvast eeskujuliku panusevalmidusega. Septembri alul võidi suurendada leivanormi. Käesoleval varustusaastal võime säilitada oluliselt parema kvaliteediga leiva kui möödunud varustusaastal. Piima kokkutulek on käesoleval kevadel ja suvel eelmise aastaga võrreldes oluliselt paranenud.

Liha on veel vähe ja kalapüügihooajal tuli seda asendada kalaga. On tähtis, et sõdurid rindel saaksid tugevat toitu. Ma ei või siiski paljudele eesti põllumeestele säästa etteheidet, et nad tapetud sigade mitteäraandmisega avalikele majandusasutustele on suurelt osalt põhjustanud liha puudust linnades. Lihaga varustamise kindlustamiseks tuleval aastal on välja töötatud seakasvatuse jaotus. See jaotus tuleb täita ja ainult sellega suudetakse parandada linnaelanikkonna varustamist lihaga.

Linnaelanikkonna varustamine aedviljaga õnnestus käesoleval aastal paremini kui eelmisel, tänu tootjate suuremale distsipliinile. Kartulivarustust korraldatakse veel. Kui vaadelda varustamise olukorda täna ja selle tulevasi võimalusi, siis nähtub, et saavutused ja distsipliin on loonud märkimisväärseid paremusi.

Usina tööga põllumajanduslikus tootmises ja distsipliiniga normide täitmisel on täiesti võimalik jätkuvalt kindlustada praegusi toiduainetenorme ja võimaldada ka juba ammu otsustatud normisuurenduste jõustumist. Põllumajanduse Keskvalitsus on koos kindralkomissari ametasutustega teinud seni kõik selle eesmärgi saavutamiseks.

Arvestades põllumeeskonna seniseid saavutusi ja kindlas usus ta saavutusvalmidusele tulevikus on kindralkomissar otsustanud, et eesti põllumeeskond peab nüüdsest peale tugevamini osa võtma oma asjade kujundamisest. Sel põhjusel otsustas ta 1943 Eesti Põllumajandusliidu asutamise.

Põllumajandusliit peab igal viisil edendama põllumajandust. Põllumeeste ringkonnist tulevad ergutused ja soovid peavad esile kutsuma mitmekülgse töö viljastamise. Ei ole küllalt sellest, kui võimud korraldusi teevad, otsustav on põllumehe tahe ja ta vabatahtlik ning otsustav kaasatulek.

Eesti põllumajanduslikes käitisis peitub veel suuri tootmisreserve, mis tuleb mobiliseerida. Saaki on võimalik veelgi tõsta ja loomakasvatus on kahtlemata väljaehitamisvõimeline. Praegusel ajal võivad käitisvahendite nappusest tingitud ratsionaalsed töövõtted mitte ainult oluliselt kergendada, vaid isegi luua eeldusi kõrgemaiks saakideks ning suuremaiks saavutusiks loomakasvatuses. Ratsionaalsete töövõtete korraldamine kuulub uue liidu peaülesannete hulka.

Põllumajanduslik kutseväljaõpe on iga edumeelse põllumajanduse eelduseks. Sellele kutseväljaõppele peab liit pühenduma erilise agarusega.

Kindralkomissariaadi peaosakonna juhataja prints zu Hohenlohe kõneleb liidi ühandepealisele põllumajandusala juhtide perele

Põllumehed ise norme jaotama ja nende täitmise eest hoolitsema

Põllumajanduslike toodete kokkuvõtu alal heideti seni põllumeeste poolt ette, ja mitte põhjusetult, et nõuti liiga palju ja võeti liiga vähe arvesse üksiku talundi võimalusi. Põllumajandusliit peab sellest puudusest üle aitama. Tulevikus antakse Põllumajanduse Keskvalitsuse poolt tema maakonnaametite kaudu teada nõudmised, mis tuleb täita tsiviilelanikkonna varustamiseks ja sõjanõudmiste täitmiseks.

Maakonnaliitudel ja ennekõike vallaliitudel tuleb siis sooritada suur osa pisitööd kokkuvõtu alal, mis praegu langes ülikoormatusena vallavanemaile. Kui valla norm on teada antud, siis peavad vallaliidus ühinenud põllumehed ise jaotamise ette võtma. Nemad tunnevad talundite omadusi ja saavutusvõimeid, nemad leiavad õiglase koormatuse ja nemad teavad ka võimalusi viivitajate ja tõrkujate hoogustamiseks. Vallavanem on administratiivses abistaja-seisundis, kuna temani aga korraldab põllumees ise oma asjad.

Nende sõjamajanduslikult tungivate ülesannete kõrval aga kerkib veel arvutu hulk väiksemaid ja ennekõike tuleviku-ülesandeid. Maatööline on osa maarahvast. Põllumajandusliidu ülesandeks on sisendada temale kokkukuuluvustunnet põllumajanduskäitise juhiga ja võtta teda hoolikale hooldusele. Ka maanaistele ja maanoortele peab liidu töös mõteldama, nagu ka mitmesugustele kultuursetele ja rahvuslikele küsimustele, millede suhtes eesti põllumeeskond tunneb elavat huvi.

On endastmõistetav, et põllumeeste kutseesindusse kuuluvad kõik need, kes põllumajandusest või aiandusest saavad oma täieliku elatuse, ja iga teatava suurusega käitise — alates 3 ha — omanik on liidu liikmeks. Ülemaaline liit jaguneb maakonna- ja vallaliitudeks. Tuhanded põllumajandusjuhid külades, kes juba aastaid sooritavad valdades oma eeskujulikku tööd, haaratakse nüüd organisatsiooni kindlaisse raamidesse. Liidu juhatajaks on Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja ja niisamuti peavad lähemal ajal maakondlike liitude juhatajad võtma üle põllumajanduslike maa-ametite juhtimise.

Liidu oluliseks tundemärgiks on, et ta on Põllumajanduse Keskvalitsusega tihedaimini seotud, kusjuures kumbki neist omab erilise tähenduse ja ülesannete asetuse. Mida võimud plaanitsevad ja korraldavad, seda teeb kutseesindus mõistetavaks ja teostab mitmekülgse pisitööga. Põllumees peab ise oma elu ja tööga saama mõju avaldada asjade kujundamisele, mis sageli moodustavad tema saatuse ja täidavad tema igapäevase töö.

Alatise kontaktiga põllumajandusliku praksise ja sõjatoitlusmajanduse hädatarviduse vahel tuleb saavutada elav vastastikune mõjutamine, mis võimaldab põllumajandusele sõjaülesannete täielist täitmist. Eesti maarahvas saab oma liiduga põllumehele lähedase põllumajanduse administratsiooni. Osutugu ta alati väärikaks sellele suurele usaldusele, mis talle selle kaudu on osaks saanud, ja tõendagu ta seda suuremate toodangu- ning äraandmissaavutustega, mida tungivalt nõuab oma rahva toitlus ja rinde varustamine.

Härra Leik, minul on täna suureks rõõmuks ja rahulduseks teid kui Põllumajanduse Keskvalitsuse teenekat juhatajat kindralkomissari ülesandel asetada uude niisama vastutusrikkasse kui kaunisse ülesandesse. Minu sooviks on, et Liit teie juhtimisel kujuneks juhtimis- ja ühtlasi omavalitsuslikuks instrumendiks Eesti põllumeeskonnale sõna kõige tõsisemas mõttes.

Maakondlikud liidu-juhatajad, teid on kui igati eeskujulikke põllumehi üksikult maakonnist välja valitud. Teie võtate nüüd endale kui maakondlikud põllumeestejuhid liidu ja lähemal ajal ka ametivõimulise administratsiooni töö.

Ärge unustage iialgi, et pind, mil te elate ja mille eest teie esiisad ikka ja alati on võidelnud ja palju verd kaotanud, on lõplikult kindlustatud, kui kõik eesti rahva jõud ja eriti eesti põllumeeste jõud ning tootmisvõime on rakendatud ja mobiliseeritud sõjaülesandeiks.

Põllumehest sõltub meie heaolu ja parem tulevik

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja H. Leiki kõne

Veidi enam kui aasta võimutsenud kommunistlik režiim oli meie põllumajanduse tootmisstruktuuri täielikult segi paisanud, enam kui ühe kolmandiku tootmisvahendeid kas hävitanud või muutnud kasutamiskõlbmatuks, tuhandeid eeskujulikke ja esirinnas sammunud põllumehi mõrvanud ja küüditanud.

Põllumajanduses toimunud laastamistöödest hoolimata

oli igale põllupidajale endastmõistetavalt selge, et Eestimaa peab toitma eesti rahva ja andma võimalust mööda toiduaineid ka võitlevale armeele, kelle ridades võitleb arvukalt vapraid eesti poegi.

Pärast kommunistliku võimu purustamist oli Saksa sõjavõimude, hiljem Tsiviilvalitsuse ja Eesti Omavalitsuse esimeseks ülesandeks kindlustada olemasolevate võimaluste raames rahva toitlustamine ja luua kõik eeldused tootmise jätkamiseks.

Sõjahaavade kõrvaldamiseks põllumajanduses ja tootmistegevuse jätkamiseks tuli tühistada ja likvideerida kommunistlik maareform — võõrandatud ja rekvireeritud tootmisvahendid tagastada endistele omanikele, kindlustada põllumajandusele kõige hädavajalikumal määral tööjõud ja viljaseeme, leida peremeheta jäänud taludele sobivad pidajad, luua eeldused veejõu ja masinriistade ühiskasutuseks, rakendada meie oludes omaabi kõige ulatuslikumal viisil ja luua sõjamajanduslike ülesannete täitmiseks sobivad asutused, varustades need vajalike eeskirjadega.

Pärast maa vabastamist enamlastest puudusid tagavarad täielikult. Riigi viljaladudes seisis veel 1941. a. mai-juunikuus üle 50 000 tonni toiduvilja, millest oleks kehtivate leivanormide järgi jätkunud ligikaudu poolteiseks aastaks. Need tagavarad kas hävitati või veeti ära kommunistide poolt enne maa vabastamist. Sellest hoolimata suudeti juba 1941./42. toitlusaastal nõnda palju toiduaineid kokku osta, et tarbijate vajadused saadi katta.

Põllumajandussaaduste kokkuostu ja rahva toitlustamise süsteemi väljakujundamine sääraselt, et see kõigis üksikosades ladusalt toimuks, ei ole saavutatav lühikese ajaga.

See nõuab aega ja asja korraldajailt suuri kogemusi. Eeskätt aga peab põllumeeskond end kohustuse täitmiseks ette valmistama.

Siinkohal võib avameelselt kinnitada, et olukord olnuks parem, kui saaduste kokkuostu alal ei oleks esinenud mõningaid vigu. Neid vigu pole tehtud mitte meelega, vaid neid põhjustasid kas kogemuste puudus, hüvituskaupade vähesus või mitmed muud asjaolud.

Kahe aasta jooksul saadud kogemuste alusel on vastavalt totaalse sõja vajadustele kõigi põllumajandussaaduste kokkuostuks kehtestatud üksikasjalikud eeskirjad, mis peavad tagama kohustuste õiglase jaotamise põllumeeste vahel ja toiduainete tähtajalise kokkuvõtmise.

Tunduvalt

aitab selleks kaasa laiaulatuslik preemiate-süsteem, mida tuleb veelgi laiendada vastavalt hüvituskaupade koguste kujunemisele.

Põllumees on oma tööd ja tegevust korraldanud ettenägelikult ja läbimõeldult. Erilisi nõudeid sel alal aga seab nüüd totaalne sõda. See kirjutab ette põllumajanduse tootmisprotsessi arendamisele suuna ja nõuded. Need nõuded ise on aga välja kasvanud sõjaaegseist vajadusist ja nende täitmine peab toimuma täie rangusega — nii nagu teisigi ülesandeid täidetakse sõjaajal.

Rahva toitlustamiseks ja sõjaväe vajaduste rahuldamiseks on vaja kindlad kogused vilja, liha ja rasvaineid.

Hoolimata raskustest, mis põllumajanduse tootmise korraldamisel ees seisavad, jäävad nõuded toiduainete alal püsima, või suurenevad juhul, kui tarbijate toiduratsioone suurendatakse, mille järele on tungiv vajadus.

Leib on tähtis relv sõja võitmisel, aga ka rahva elujõu säilitamisel pärast sõda. Seepärast on meie kohus ka totaalse sõja olukorras teha kõik võimalik põldude tootmisvõime hoidmiseks ja toodangu kindlustamiseks.

Kasutage ja rakendage hädaabinõusid ulatuslikult ja vastavalt võimalustele. Valitsusvõim teeb kõik selleks, et põllumeeskonnale ka väljastpoolt tõhusat abi hankida.

Rahva toitlustamisel ei ole määrava tähtsusega mitte ainult toodangu suurus. Tähtis on ka see, et see toodang kokku võetaks ja tarbijate vahel õigeaegselt ning kindlate hindadega jaotataks. Seetõttu on kokkuostu otstarbekohane korraldamine niisama tähtis kui tootmislahingu võitmine.

Üldiselt on meie põllumehed oma kohustusi rahuldavalt täitnud, olgugi et sel alal on esinenud puudusi. Põllumeeste arv, kes oma kohustusi puudulikult täidavad, väheneb iga päevaga.

Kui kohapealsed asutused antud eeskirjadest rangelt kinni peavad ja kohustuste määramisel õiglaselt ning erapooletult toimivad, ja kui põllumeestele selgitatakse kohustuste õigeaegse täitmise vajadus,

pole kahtlusi normide laekumises ja rahva toitlustamise seisundi kindlustamises eeloleval aastal.

Need oleksid kokkuvõtlikult ülesanded, millede lahendamist meilt eeloleval aastal oodatakse. Sellest, kuidas meie need lahendame, sõltub meie rahva heaolu ja parem tulevik.

Pärast kommunistliku võimu kukutamist oleme tööga jõudnud niikaugele, et võime täna ametlikult tähistada põllumajanduslike tootjate kutseorganisatsiooni asutamist. Seda asutust ei looda selleks, et tema kaudu midagi teenimatult saada, vaid selleks, et koondada kogu põllumajanduse jõud üheskoos raskuste kõrvaldamiseks, mis praegune sõjaaeg meile kõigil aladel peale paneb. Et suunata kogu jõud selleks, et pärast võiksime koondatud jõududega hoogsasti kõrvaldada sõja jäljed ja tõsta põllukultuuri.

Sellele asutusele ei tohi me kergelt vaadata. Ta ei ole selleks, et arutada ainult tehnilisi päevaküsimusi, vaid ta on ellu kutsutud põhiliste põllumajanduslike küsimuste lahendajaks ja põllumajanduses töötajate kutse-eetiliseks kasvatamiseks. Põllumajanduslike tootjate kindel, rahvastkandev seisukoht jääb püsima vaid siis, kui põllupidajate suurt peret kannab kõrge moraalne ja kutse-eetiline alus. Seetõttu tuleb selle asutuse töö ja tegevuse korraldamisel lähtuda eespool nimetatud põhimõtteist.

Need jõud, kes selles organisatsioonis töötavad, peavad olema teadlikud, et põllumees ei ole käskude tehniline täitja, vaid otsija ja looja.

See organisatsioon peab looma selleks kõik võimalused, juhtima kätte vajalikud abinõud ja püüdma igati edendada põllumajanduse isetegevust ning omaalgatust.

Kui te siit nüüd oma kodukohtadesse ja tööpaikadesse tagasi lähete, püüdke siit saadud juhiseid oludele vastavalt rakendada ja süvendage oma ümbruskonna põllumeestes arusaamist ülesannete täitmise vajadusest. Aidake tihedasti kaasa jõudude koondamiseks lõpliku võidu saavutamiseks ja rahva elu uuestikorraldamisel.

Tallinna teateid

Favoriidid olid traavivõistlustel edukad

Pühapäevastel traavivõistlustel kujunesid raske raja tõttu jooksud tavalisest aeglasemaiks, samuti olid väljamaksud väikesed, kuna favoriidid saavutasid peamiselt võite. Et mõned ülesantud hobused langesid välja, jäi üldine osavõtt hõredaks ja jooksud konkurentsilt nigelaiks. Vahelduse tekitamiseks oleks aeg jälle sisse võtta teisi distantse, nagu 1800 ja 2200 meetrit. Esmakordselt tänavu esines J. Klausi mära Lahe, kuid ei suutnud treeningu vähesuse tõttu läbi lüüa.

Esimeses jooksus oli tavaline kolmik jällegi ees. Võitis J. Venteri Lendpost (sõitja R. Villert) ajaga 2.46,5 distantsil 1350 m. Teiseks jäi Kõu, kolmandaks Donna Anna. Totalisaator maksis võidult 6, itaalia kassas 12,50, paarismängus 11 rmk.

Teise jooksu võitis J. Asmani mära Donna Klaara (sõitja E. Aadla), saavutades 1600 meetril ajaks 2.49,5. Teiseks tuli võiduposti Kaupo ja kolmandaks Pobeditel. Toto: võit 16,50, it. 28,50, paarism. 26,50 rmk.

Kolmas jooks oli ainus, kus pingeline võistlus kestis lõpuni. Võitis R. Tammise Grafiene 1590 meetrilt ajaga 2.32. Teiseks jäi Lydia, kolmandaks Ljubimka. Toto: 19,50, 21,50, 18,50 rmk.

Neljanda jooksu võitis M. Loorentsi täkk Guido (sõitja E. Oamer), saavutades 1610 meetrilt ajaks 2.48,5. Teiseks tuli Dollarwatts ja kolmandaks Kalev. Toto: 14,50, 23, 39,50 rmk.

Viienda jooksu võitis R. Pehka täkk Mikumärdi (E. Aadla), kes sai 1620 meetrilt ajaks 2.28. Calumet Ecton jõudis teiseks ja Kaja kolmandaks. Toto: 8, 12,50, 13,50 rmk.

Kuuenda jooksu võitis jällegi Guido, kelle aeg nüüd oli 2.44,5. Dollarwatts jäi jällegi teiseks ja Lerida kolmandaks. Toto: 8,50, 14, 9,50.

Seitsmendast jooksust võttis osa ainult kolm hobust. Mikumärdi ja Calumet Ecton jõudsid ühel ajal võiduposti, mängijaile makseti võidult ja itaalia kassast raha tagasi, paarismäng andis 6,5 marka.

Kaheksanda jooksu võitis Lareida (U. Sinisalu), teise koha sai Lux ja kolmanda Lahe. Toto: 10, 11,50, 14 rmk.

Täna „Laulubõimu" harjutus

Segakoor „Laulubõimu" erakorraline lauluharjutus peetakse täna kell 19 „Puhkuse ja Elurõõmu" Lutheri osakonna ruumes, Pärnu 69.

Pimendamise aeg täna

Algus kell 18.35, lõpp kell 5.50.

Perekonnaseisuteated

Tallinna linna perekonnaseisuametis on registreeritud järgmised perekonnaseisumuudatused.

Sünnid: Helve Mäng; Ants Lumiste.

Abiellumissoovid: Manifald Ots ja Vilma Ringsalu; Gustav Mangus ja Vilhelmine Raag; Hans Lill ja Silvi Millend.

Abiellumised: Mikk Valkla ja Ester Sillart; Johannes Turu ja Sinaida Luist; Aleksander-Eduard Paemur ja Amanda-Emilie Heinpõld; Ants Vainumäe ja Erna Raamat; Arvi Vare ja Hilda-Elfriede Laas; Albert Tikas ja Laine Saarepera; Mihkel Seermann ja Helmi-Therese Tamme.

Surmajuhtumid: Tiina Olbrei, neiuna Liever, 72 a.; Ep Mik, neiuna Abel, 77 a.; Mihhail Uusna, 61 a.; Artur-Hans Malla, 39 a.; Mihkel Tuulik, 73 a.

Valveapteegid Tallinnas

Teisipäeva ööl vastu kesknädalat:
Tõnismäe apt., Tõnismägi 5, tel. 462-38; Kalamaja apt., V.-Kalamaja 7-a, tel. 440-74; Suur-Pärnu apt., Pärnu mnt. 68, tel. 463-21; S.-Karja apt., Suur-Karja 4, tel. 445-88.

Pikendati denatureeritud soola ostulubade väljaandmist

Teatavasti andis kindralkomissar hiljuti loomapidajaile vabaks koguse denatureeritud soola. Soola andmise ülemmääraks oli 12 kg hobuse, 10 kg veise ja 2,6 kg lamba kohta.

Soola müük teostub ostulubade alusel. Load annab välja vallavanem (linnapea). Soola saab osta lubade vastu ETK kauplustest.

Kuna paljud loomapidajad ei ole suutnud ostulube esialgu määratud tähtpäevaks nõutada, on turukorraldusvalitsuse poolt nüüd lubade väljaandmist pikendatud kuni käesoleva aasta 31. detsembrini. Soola müük lubade järgi lõpeb 1. veebruaril 1944.

Loomapidajail tuleb seda silmas pidada ja ostulubade ning soola äratoomine õigeaegselt teostada.

Määrati uued aedviljahinnad

Eesti Hindadeasutuse poolt on kehtestatud uued aedvilja tootja- ja tarbijaülemmäärhinnad.

Tootjahinnad jõustuvad ülemaaliselt 1. oktoobrist, tarbijahinnad 7. oktoobrist Tallinnas ja 4. oktoobrist mujal.

Sellekohane üksikasjalik teadaanne on avaldatud meie tänase lehe ametlike teadete osas.

Uudiseid kodumaalt

Tartust

Ujula lõpetas tegevuse. Tartu linna ujula lõpetas käesoleva hooaja tegevuse neljapäeval. Möödunud supelhooajal, mis algas 25. mail, külastas ujulat 34 000 inimest. Kõige elavamaks kujunes tegevus augustikuus, mil oli külastajaid ligi 9000. Kõige tegevusrikkamaks päevaks oli 5. august, mil külastajaid oli 1865. Rõõmustava nähtusena võib märkida, et tänavu ei olnud ujulas ühtki uppumisjuhtu.

Otepäält

Jalgrattavargused sagenevad. Otepää ümbruses on sagenenud jalgrattavargused. Hiljuti pandi toime Rõngus kaks jalgrattanäppamist, kusjuures ühel juhul leiti jalgratas küll hiljem üles, kuid ilma kummideta. Ka Hellenurmes, Aakres jt. kohtades on esinenud jalgrattavargusi. Otepää linnas viidi kahel konguttlasel jalgrattad ära. Vargad on seni tabamata.

Võrumaalt

Küttepuid veetakse koju. Võru isevarustajate küttepuude kojuvedamise aktsioon on arenenud edukalt. Viie pühapäeva jooksul, kus iga kord rakendati tegevusse 25—30 veoautot, on juba linna toodud 1615 tihumeetrit küttepuid. Veoautod oli rakendatud eeskätt rindevõitlejate perekondade küttepuude veoks.

Viljandimaalt

Talupidajaile suhkrut ja põllutööriistu. Lühema aja kestel on Kolga-Jaani majandusühistu müünud talupidajaile hüvituspunktide ja suhkrutähtede vastu 3600 kg suhkrut. Poole aasta kestel müüdi 25 atra, 128 kg adratera, üks niidumasin, 165 vikatit ja hulgaliselt põllutöömasinate-riistade osi ning vähemaid tarbeesemeid. Kõik müügid teostati vallavalitsuselt antud ostulubade vastu.

Valgamaalt

Hummuli ja Helme marutaudiohtlikud. Võru-Valga abiprefekti otsusega on lõunapoolne osa Hummuli ja Helme valdadest vastu Lätimaad kuulutatud marutaudiohtlikuks, kestusega kuni 19. novembrini 1943.

Kuressaarest

Pommisütik purustas poisikestel sääreluud. Läinud nädalal juhtus raske õnnetus Kuressaare ligidal Roomassaare karjamaal 13-a. Hihkel Rõõmuse ja Boris Kasklaga, kel pommisütiku lõhkemise tagajärjel tekkis raskeid kehavigastusi. Rõõmusel vigastasid sütiku killud parema jala sääreluu, Kasklal said vigastada mõlemad sääreluud.

Poisid olid läinud karjamaale, et ajada loomi koju. Teelt leidsid nad enamlaste ajast mahajäänud pommisütiku, mida hakati loopima ja mis selle tagajärjel plahvatas ja tekitas raske õnnetuse. Poisid toimetati Saare maahaiglasse ravile.

Taimekaitseteade nr. 51

Sügisel kapsaste koristamisel jäetakse tavaliselt juurikad kohale, mis on taimekaitse seisukohalt täiesti lubamatu, sest see soodustab taimehaiguste, nagu kapsanuutri ja kahjurite (kapsakärsakate) levikut. Nuutrihaigusest nakatunud kapsajuurikate mädanemisel vabanevad juurerakkudes pesitsenud eospesade eosed ja satuvad mulda, kus nad püsivad 4—6 aastat idanemisvõimelistena.

Järgmisil aastail eoseid sisaldavale mullale kapsaid istutades haigestuvad kapsad uuesti. Neil põhjusil ei või kunagi nuutrihaiguse esinemise korral kapsajuurikaid aeda või põllule jätta, komposti viia ega loomadele sööta, vaid need tuleb kahjutuks teha sügavale maasse kaevamise teel.

Idarindel kangelaslikus võitluses enamlaste vastu SS-pat. „Narva" ridades langenud armast sõpra ja lahingukaaslast

Sturm. Jüri Saksa

mälestavad kaasvõitleja A. Räpp, Mahta, Lydia, Oskar.

Jaan, Juku, Mihkel ja Paul.

Enamlastevastases võitluses idarindel võideldes saadud haavadesse surnud minu ainuke armas poeg

allohvitser

Karl-Mihail Alles

sünd. 3. 5. 1922, lang. 27. 8. 1943.

Kustumata valusas leinas ema.

Idarindel „Narva" pataljoni ridades kangelaslikus võitluses saadud raskesse haavadesse suri

SS-Ustuf. Ralf Fisker

* 9. 7. 1915, † 24. 8. 1943.

Mälestavad valusas leinas abikaasa väikese pojaga, vanaema, naisevanemad ja vend, onud R. ja A. Välja'd perekondadega, kaugelviibiv tädi ja sugulased.

Vanda ja Arnoby.

Leinajumalateenistus neljapäeval, 30. sept. 1943, kell 13 Toomkirikus.

Ootamatult lahkunud

Aleksander Tõniste't

† 20. 9. 1943 Viljandis

mälestab vaikses leinas

Vera Pikk.

Sõjas langenud

Peeter Rootsi

* 22. VI 1922, † 28. 9. 1942

mälestavad sügavas kurbuses isa, ema, õed ja vend.

Jaan Laos perekonnaga.

Gustav Sallert perekonnaga.

Heino Sallert perekonnaga.

Paul Sallert perekonnaga.

Milli Sallert.

Raske haiguse järele lahkus surma läbi meie kallis abikaasa ja isa

Mihkel Tuulik

* 14. 9. 1870, † 24. 9. 1943.

Sügavas leinas abikaasa, teadmatuses viibiv poeg ja kõik sugulased.

Tänulikud üürnikud.

Matusetalitus teisipäeval, 28. sept., kell 13 Kaarli kirikus ja sealt Liiva kalmistule.

Raske haiguse järele suikus igavesele unele meie armas ema ja vanaema

Tiina Olbrei

(sünd. Liiver)

* 13. 1. 1871 Pilistveres, Kõos

† 23. 9. 1943 Tallinnas.

Lapsed ja lastelapsed.

Maetud 27. 9. 1943 Metsakalmistule

Ametlikke teateid

Määrus aedvilja tootja- ja tarbija-ülemmäärhindade kohta 25. sept. 1943

Eesti Hindadeasutuse sisseseadmise määruse 6. 5. 42 (Ametlik Hindade Teataja, lk. 2) § 2 alusel määran Eesti kindralkomissari-piirkonna kohta järgmist:

§ 1. Kuni korralduseni määratakse kindlaks järgmised aedvilja tootja- ja tarbijahinnad:

Aedvilja liik	Üksus kg	Tootjahind rmk.	Tarbijahind rmk.
Salat	"	0.25	0.37
Spinat	"	0.25	0.37
Redis, leherootsuga ülimalt 5 sm	"	0.60	0.90
Rõigas, leherootsuga ülimalt 5 sm	"	0.40	0.60
Porgand	"	0.20	0.30
Pastinaak	"	0.30	0.45
Peet	"	0.15	0.23
Suhkrupeet	"	0.05	0,08
Nuikapsas	"	0.25	0.37
Lillkapsas	"	0.60	0.90
Rooskapsas	"	0.60	0.90
Punane kapsas	"	0.20	0.30
Virsingkapsas	"	0.15	0.23
Peakapsas	"	0.13	0.20
Hapukapsas	"	0.40	0.60
Kaalikas	"	0.10	0.15
Petersell lehtedeta	"	0.50	0.75
Seller lehtedeta	"	0.50	0.75
Petersell ja seller lehtedega	"	0.20	0.30
Peterselli- ja sellerilehed	"	0.10	0.15
Till, noor	"	0.40	0.50
Puru	"	0.40	0.60
Murulauk	"	0.40	0.60
Sibulad, pealseteta ja kuivatatud	"	0.50	0.75
Küüslauk	"	1.20	1.80
Sigurid, kuivatatud	"	0.35	0.53
Rabarber	"	0.10	0.15
Kurgid	"	0.50	0.75
Hapukurgid	"	1.—	1.50
Melonid	"	1.—	1.50
Kõrvits	"	0.20	0.30
Tomatid, valminud	"	1.—	1.50
Tomatid, rohelised	"	0.30	0.45
Hapud tomatid	"	0.50	0.75
Põldoad	"	0.20	0.30
Mädarõigas	"	0.70	1.05
Dessertpirnid	"	1.50	2.25
Tööstuspirnid	"	0.90	1.35
Jõhvikad	"	0.40	0.60
Pohlad	"	0.40	0.60
Kreegid	"	1.—	1.50
Ploomid	"	1.50	2.25
Õunad I sort, dessertõunad	"	1.00	1.50
Õunad II sort, tööstusõunad	"	0.80	1.20
Õunad III sort, varisenud õunad	"	0.35	0.53
Viinamarjad	"	6.—	9.—
Pähklid	"	2.—	3.—
Pihlakamarjad	"	0.10	0.15
Varased kartulid	"	0.04	0.06

§ 2. (1) Nimetatud hinnad kehtivad I sordi kauba kohta.

Kui valikueeskirjade järgi (RT 1933) II valikusse kuuluva värskekauba kohta ei ole hinda kindlaks määratud, siis võivad II valiku kauba hinnad ulatuda ülimalt 80 protsendini I valiku kauba kohta kehtivatest hindadest.

(2) Käesolevas määruses nimetamata aedviljade ja marjade hinnad tuletatakse sobivas vahekorras käesolevas määruses nimetatud sarnaste või võrreldavate aedviljade ja marjade hindadest.

Tallinnas 25. sept. 1943.

§ 3. Kaubanduslikud kasumid ja muud eeskirjad tulenevad puu- ja köögivilja (värske ja kuivatatud) hindade kujundamise määrusest 29. 10. 42 (Am Hindade Teataja 1942. a. lk. 234).

§ 4. (1) Tootjahinnad jõustuvad 1. oktoobrist 1943 tarbijahinnad 7. oktoobrist 1943 Tallinnas, 4. oktoobrist mujal ja kehtivad korralduseni.

(2) Samast ajast arvates kaotab kehtivuse Määrus varase aedvilja tootja- ja tarbija-ülemmäärhindade kohta Eesti kindralkomissari-piirkonnas 11. septembrist 1943.

H. SAAR
Eesti Hindadeasutuse direktor.

TEADAANNE

tekstiilkaupade jagamise kohta käitistesse tööle rakendunud omamaistele sõjasvigastatutele

Eesti Kutsekogude käsutusse on antud teatud arv tekstiilpunkte, millede jagamise kord on ettenähtud järgmiselt:

1. Õiguse tekstiilkaupade saamiseks omavad kõik omamaised sõjasvigastatud, kes vabanenud teenistuskohuste täitmisel saadud vigastuse tõttu sõjaväest ja praegu töötavad Eesti kindralkomissaripiirkonnas asuvais käitisis.

2. Tekstiilkauba taotlemiseks tuleb üleriigiliselt kehtestatud vormi kohane avaldus „Avaldus ostuloa saamiseks tekstiilkaubale" esitada sellele Eesti Kutsekogude Maakonna Esindusele, kelle piirkonnas asub taotleja.

Tallinnas ja Harjumaal elunevad töötajad esitavad avalduse Eesti Kutsekogude Käitisvarustuse osakonnale.

3. Pkt. 2 alla tähendatud avaldusele tuleb juure lisada järgmised kirjalikud tõendid:

a) tõend, millest nähtub, et taotleja on vabastatud sõjaväest sõjas saadud vigastuste tõttu;

b) käitiste poolt väljaantud tõend, et taotleja töötab käitises ja vajab tungivalt soovitud tekstiilkaupa.

4. Pkt. 3 (b) all tähendatud tõend peab kandma käitisjuhataja või asetäitja ja käitisvahendaja allkiri. Alla 10 töötajaga käitises kirjutab tõendile alla ainult käitise juhataja või asetäitja.

5. Ostulubade väljaandmine toimub Eesti Omavalitsuse ostulube väljaandvate asutuste poolt taotleja elukohas

Tallinnas, 25. septembril 1943.

R. KARRO
Eesti Kutsekogude komissaarne juhataja.

TEADAANNE

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandustööstusosakond teatab, et Tallinnas ja Tallinn-Nõmmel elunevad arstid, vet.-arstid, hambaarstid, velskrid, vet.-velskrid, desinfektorid, ämmaemandad ja õed saavad lisanormina k. a. septembri- ja oktoobrikuude eest seepi ja pesupulbrit Tallinna Linnavalitsuse Tervishoiuosakonna poolt väljaantud tõendi ja osturaamatu esitamisel.

Tähendatud ainete müük teostatakse f-ma Treubluti kauplusest Tallinnas, Pikk 18 1. kuni 16. oktoobrini s. a.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond.

TEADAANDED

Õppetöö Olustvere Kõrgemas Põllunduskoolis algab 18. oktoobril. Vastuvõtueksamid matemaatikas ja eesti keeles eel- ja I klassi on 11. okt. kell 10 homm. Olustveres. Eelklassi võetakse algkooli lõpetanud ja I klassi 8-õppeaasta eelharidusega meesõpilasi, kes on 16 a. vanad. Kooli juhataja.

KOHTUTEATED

Tartu ringkonnakohtu tsiviilosakond kuts. TKS §§ 293 ja 3091 põhjal Ed. Vaud kelle elukoht teadmata, kui kostjat Leelo Kaarli t. Vau, neiuna Laheranna, nõudeasjas Eduard Vau vastu abielulahutamise pärast, nelja kuu jooksul, arvates kuulutuse „Ametlikus Teatajas" avaldamise päevast oma elukohta või kohtuaadressi Tartus ringkonnakohtule üles andma, hoiatusega, et vastasel korral toimetab kohus TKS § 311 kohaselt. Nõudepalvele on juure lisatud perekonnaseisutunnistus ja vastavad ärakirjad. Tartus, 15. sept. 1943. a., nr. 456-a—1943. a. Tsiv.-osak. esimees: (allkiri). Abisekretär: (allkiri).

Tallinna 3. jaoskonna kohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Veera Korotkov'i voliniku vandeadv. Arnold Susi, eluk. Tallinnas, Vene tn. 1—16, palvel kutsub sellega üles kõiki isikuid, kellel kui pärijail, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 3. märtsil 1943. a. Tallinnas surnud Vassili Lomtev-Tšuprunov'i järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas kohtule üles andma, hoiatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 14. sept. 1943. a., nr. 98. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Rapla jaoskonnakohtunik, TKS §§ 1967, 2011—2014, 2079 ja BES § 2451 põhjal ja Jaan Sunni palvel kutsub sellega üles kõiki isikuid, kellel kui pärijatel, võlauskujatel jne. on nõudmisi, õigusi ja vaidlusi 24. oktoobril 1942. a. Harjumaal, Hageri vallas, Tikama talus surnud Mari Sunni testamendi vastu, mis on tehtud 19. aprillil 1942. a. ja avatud avalikul kohtuistungil 21. septembril 1943. a., kui ka tema päranduse kohta, oma õigusi, vaidlusi ja nõudmisi jaoskonnakohtunikule üles andma kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametlikus Teatajas" hoiatusega, et kõik õigel ajal ülesandmata jäetud nõudmised, õigused ja vaidlused kustunuteks ja testament seadusejõusse astunuks tunnistatakse. 22. septembril 1943. a., nr. 87. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

KES TEAB

midagi alljärgnevate Venemaale viidud isikute saatusest?

Pender, Oskar, Kareda v. Viisu r.-mõis. mob. 2. aug. 1941. a. Tallinnas. Osk. Viidemaa, Purdi metsk., Kareda p.-ag.

TÖÖOTSIMISED

Mingit tööd ennelõunati soovib III kl. gümnaasiumi har. 30-a proua. Slt. 31/191

Taluperenaised, teile tuleb abiks tööle üksik endine kaupmees. Kirj. Narva, Posti tn. 59—1, majaomanik.

Majahoidja (naister.) soovib majahoidjakohta Tallinna või Nõmmele. Slt. 14/214.

Pesu pesta võtan koju. Katusepapi 7—11

Väiketööstuste raamatupidamisi ja asutustevahelisi asjaajamisi võtan enda peale. Slt. 6/546.

El.-triikraudu ja el.-keetjaid-pliite parandatakse. Sakala 24-a—4, k. 8—8.

Kohta või korterit maale linna lähedale, kus saaks pidada hobust ja lehma soovib üksik naine. Pärnu mnt. 114—1, Tallinn.

Kartuleid võtma soovin maale. Slt. 14/134.

Puhvetisse või ettekandjakohta soovib proua. On vilunud, valitseb keeli. Slt. 29/149.

Maale sügistöödele soovib 2 keskaastais meest, sinna, kus puudub mees. Soovi korral ka pikemaks ajaks. Slt. 7/9987.

Lapsehoidjakohta või käskjalaks soovib 14-a. tütarlaps. Slt. 6/506.

Masseerija A. Kusnetsov on maalt tagasi tulnud ja algab uuesti oma tööga. Niguliste 6—10. Kõnet. 1—2 esmasp., keskn. ja reedel. Tel. 468-62.

Tallu tööle, kus puudub meestööjõud, soovin. Slt. 18/518.

TÖÖPAKKUMISED

Vilunud kontoriametnikku (saksa k. oskusega) vajab T. Friedrichsoni mehhaaniline puutallatööstus Viljandis, kontor Lossi 28. Teat. 29. sept. k 17—19 hotell „Centrum", tuba 2.

Iseseisvat möldrit, kes tunneb lihtjahu-, tangu-kruubitööd, vaja kohe Viljandi Uueveski jahuveskisse. Uueveski tl. 27. E. Valdna. Palkam. Viljandi Tööameti kaudu.

Perenaist (iseseisvat) vaja Tallinna serval väikes. perek. (2 in.) Tedre 21. Talitada lehm ja pisut aiamaad. Reg. Tööametis, tuba 34.

Lihttöölisi-naistöölisi vajab savitööstus „Kolle". Läbi rääkida Tallinn, Õle 27 ja reg. Tööametis, Pärnu mnt. 36, t. 52.

Mees- ja naispõllutöölist vajatakse Juuru valda pikemaks ajaks. Teat. F. Lepik, Maidla postitalu, Hagudi p.-ag. või tel. Juuru 17.

Autojuhti vaja 1. liigi remondivõimelist. Nõutav vähene saksa või vene keele oskus. Zellstoffholz G. m. b. H. Reg. Tööametis, tuba 26.

Meeskasvatajat (gümnaasiumi har.) ja naiskasvatajat (lasteaednikku) vajab Inju Lastekodu, Virumaal. Pakk. Inju Lastekodu, Rakvere, tel. 97-a. Lastekodu juhataja.

Ahjupoti- ja ahjutellisevormijaid ja sellele tööalale õppivaid töölisi vajab savitööstus „Kolle". Läbi rääkida Tallinn, Õle 27 ja reg. Tööametis, Pärnu mnt. 36, tuba 54.

Jõujaama katlakütjat vajab kohe Salla-Käru Elektriühistu. Palk normide alusel ja rasketööliste lisatoidukaart. Korteri võimalus koha peal. Pakk. saata ühistu nimele Salla p.-ag. või telefoni teel Salla 11-a. Juhatus.

Ülemtõlki vajab Rendisekindlustusasutus. Töölevõtmine Tööameti kaudu, tuba 30. Läbi rääkima tulla Tallinn Tõnismägi 5.

Asendajat (meesisikut, võib olla ka vigastatu) vaja veduritele järelevaatajaks ja kütjaks Tallinn-Väike depoosse. Kauba tn. 3-a. Tasuta suvi- ja talvriietus. Töökohast lisatoidud

Teenijat-koristajat (alatist) vajab Tallinna Konservatoorium. Ilmuda isiklikult T. Konservatooriumi kantseleisse Vabaduse väljak nr. 4, k. 10—13. Palkamine Tööameti kaudu, tuba 52.

Kes lõhub ja saeb puid? Niguliste 11 köösneritöötuba.

Vilunud raamatupidajat ja **koristajat** vajavad kohe Eesti Kutsekogud, Tallinn, Pikk 20. Töölevõtmine Tööameti kaudu, tuba 50.

Lapsehoidjat-perenaiseabilist vaja 2 tütrele (3 a. ja 8 k. vanad) lähemad andmed Orava 24—2 (II kord) Nõmme, Liiva jaama juures. Töölevõtmine sünnib Tööameti kaudu, tuba 59.

Kogemustega juhti vajatakse gaasigeneraator-auto masinale. Puutööstus ja ehitused A. Golubev. Reg. Tööametis, tuba 26.

Sekretäri Valka vajab Rendisekindlustusasutus. Soovitav keskkooliharidusega meesisik. Soovіav. esit. Tallinn, Tõnismägi 5. Töölevõtmine Tööameti kaudu, tuba 30.

Majahoidjat vaja Vase tn. 7. Palk ja maapealne kort. Läbi rääkida Pärnu mnt. nr. 26—4. Töölevõtm. Tööameti kaudu.

Naistööjõudu vaja korralikku tallu perenaiseabiks. Kaub. Kullasepa 10—7. Reg. Tööam., tuba 34.

Pagarit tarvis maale suuremasse alevikku. Iga päev bussiühendus Tallinnaga. Teat. saab Tööametist, Pärnu mnt. 36, tuba 55.

Kotikleepijaid vajatakse püsivale tööle, võimalik ka lisatööna. Töölevõtmine Tööameti kaudu. Läbi rääkima tulla J. A. Matsina, Tartu mnt. 3.

Majahoidjat vaja. Soov. abielupaar. Tasuks korralik korter — tuba köögiga maja esimesel korral + palk. Läh. teat. Kesk-Liiva 6—2, k. 17—19. Töölevõtmine Tööameti kaudu, tuba 65.

Lapsehoidjat-perenaiseabilist, oma kodust käijat, vaja Villardi 32—1. Töölevõtmine Tööameti kaudu, tuba 59

Majahoidjat vajat. Nõmme Noortekodusse, Mustamäe 51. Prii korter, valgust. + palk Teat. kuni 26. skp. L. Milles, Mustamäe 63 Nõmme Tööle reg Tööametis, tuba 55.

Vana-Võidu kodumajandus- ja **kõrgem kodumajanduskool** vajab õpetajaid keelte alal (saksa keel 13 t., eesti k. 6 t.), agronoomi (lisaks vähe tundidega). Õpetajail internaadis toitlustamise võimalus. Soovіavaldused dokumentidega ja perek.-seisutunnist. vorm nr. 8-ga saata kooli juhatajale. Aadress: Vana-Võidu kodumajandus- ja kõrgem kodumajanduskool. Viljandi. Kooli juhataja.

Kaht naistöölist puhastusvahendite pakkijateks vajab A./S. Sidol Company, Tallinn, Uus Sadama 10. Teat. Tööam., tuba 54.

Kuupaigalist veoautojuhti vajab Tallinna Telliste Tehas. Reg. Tallinna Tööametis, Pärnu mnt. 36, tuba 26.

Puuehitustöö välja anda. Vetla veski, Alavere p.-ag.

KORTERIOTSIMISED

Ühetoaline korter Tallinnas vahet. Rahumäelt kuni Pääsküläni samasuguse või suurema vastu. Slt. 17/217.

Korter Liivalaia tn., tuba vaheseinaga ja köök — vahetada 3 toa ja köögiga korteri vastu, soov. vanniga. Slt. 6/206.

Korter (2 tuba, köök ja esik, V i.-j.) vahet. samasuguse vastu Koplis. Slt. 3/543.

Tuba või kaasüüriliseks soovib korralik mees. Kütus olemas. Slt. 1/121.

Möbliga tuba (väikest) vajab teenistuses olev vaikne korralik naisisik. Endal puud. Slt. 29/109.

Korter — 2 suuremat tuba, köök ja esik, trammiliini lähedal, vahetada väiksema korteri — 2 toa ja köögi vastu. Slt. 34/114.

Korralikku ruumi töötamiseks vajab kunstnik kesklinna ümbruses. Slt. 23/103.

Möbl. tuba puhtasse majja soovib naisametnik. Küte endal. Slt. 26/146.

Tuba (omaette) korral. majas soovib ametnik. Küte olemas. Slt. 8/128.

Korter — 2 tuba, köök, esik, w. c. 5. i.-j. vahet. 1 toa, köögi ja esiku vastu või kahe väikese toa vastu. Slt. 20/10009.

Korterit Nõmme-Pääsküla rajooni (2—3 tuba) otsin tervislikel põhjustel. Vahetuse korras võin vastu anda Tallinna südalinna lähedal uues kivimajas puhta korteri 2 t., köögi ja esiku ning kõrvalruumidega, suurus ca 50 m² Slt. 16/9996 või tel. 466-52 või 452-10.

2 korterit — tuba vaheseinaga ja 2 tuba ja köök vahet. suurema 2—3 toa ja köögiga (35—50 r.-m.) korteri vastu. Slt. 24/144.

Kojamehekorter (korralik) vahet. teise kort. vastu. Slt. 16/176.

Tuba (möbl. või ilma), küte olemas, soovib meesametnik. Slt. 8/168.

1—2 möbl. tuba keskl. raj. soovib 2 korral. noormeest. Küte olemas. Slt. 12/512.

Möbl. tuba keskl. raj. soovib korr. noormees. Slt. 10/511.

Korter Tartus, uues majas — tuba, esik ja köök — vahet. niisama suure või suurema korteri vastu Tallinnas. Slt. 8/508.

KORTERIPAKKUMISED

Kaasüüriliseks võib tulla koolilaps üksiku vanema proua juure. Rohu 19—6.

Tuba (läbikäidav) ära anda üksikule, kel on oma kütus. Roosikrantsi 3—3.

Kaasüüriliseks võib tulla korr. isik, kellel küttepuud olemas. Sõja tn. 17—3.

KADUNUD

N.-käekell (uuskullast, rihmata) kaot. Raekojapl. Laiale tn. minnes. Leidja on möödaminejate poolt tuntud. Pal. kell tuua Vaestelastekohtusse, Raekojapl. 9, E. Deksnisele. Omandamise eest võtan vastutusele.

Portfell kadunud. K. Pätsi 6, tel. 459-82.

M.-rahakott (väike), milles olid mehe ja poja surmateatised, oma isikutunnistus, töötõend ja 79 marka raha kaotasin 23 sept. homm. k 9 Narva mnt. trammi. Kott on kallis mälestus. Pal. südamest tagasi tuua aadr.: Nõmme, Lootuse pst. 73.

M.-nahkkinnas (par. käe, kollane) kad. 22. sept. Teat. vaevatasu eest Tõnismägi 6—2.

M.-kinnas (seanah., par. käe) kaotatud 23. skp. teel Roosikrantsi—Vabaduse väljak—Pärnu mnt. — Valli tn. Vaevatasu eest tuua Valli 4, Hoeppener, tel. 478-66.

Siidpearätt — must, punase mustriga — kaotatud teel südalinnast kuni Vabriku tn. Hea vaevatasu eest teat. Vabriku 41—9.

Põrsas kadunud. Teat. Lehmja koolimajja.

Lapsevankri ratas kaot. 24. sept. Veski või Maakri tn. ümbruses. Vaevatasu eest ära tuua Veski tn. sepatöökotta.

Isoleeritud montööritangid kaot. 24. 9. 43, k. 7.55 Nõmmel Hiiu jaama omn. tulekul või omnibuses või teel Kohtukoja peatuselt kuni Uus tn. 10. Teat. või tuua Nõmme, Tähe 31—1 või Tallinn, Uus 10. Tasu hea. Artur Oja.

Kutsikas kadus, must, lokkis karvaga, tagumiste jalg. otsad valged, hüüdnimi „Mustu". Teat. esmasp. alates Klimberg, tel. 428-00.

LEITUD

Rinnanõel leitud 20. skp. Maakri tn. Kätte saab Tartu 13, pealsetööstus.

MÜÜAKSE

Söögilaud (10 rmk.), söögikapp (15 rmk.) reformvoodi (20 rmk). Pärast k. 14. A. Hitleri 43—1, H. Tedderov.

Laulatuskleit looriga (25 rmk.), ihupesu (10 rmk.) ja pruugitud n.-kingad nr. 37 (10 rmk.). S. Toon, Kadaka tee, 9—12.

2 kleiti (üks siidkl. —90 rmk., teine kirju tüllkleit — 150 rmk.). Pühap. k. 9—12 Jakobsoni 17-a—15, A. Endemann.

Diivan ja 2 tugitooli (250 rmk.), moodne puuvoodi (150 rmk.), tualettpeegel (100 rmk.). Sakala 24-a—1, A. Järvelaid. Pühapäeval k. 13—17 ja ärip. 10—17.

N.-talvpalitu (uus, kraega, 1000 rmk.) keskmisele kasvule. Pühapäeval k. 3—5. Kõie 1-c—18 (hoovimajas). Virt.

Paadimootor (25—30 h.-j., 3000 rmk.), mootorratas (350 ccm, 2500 rmk.), võrkraadio (3-l. 1500 rmk.). Türnpu 5—5, tel. 324-95 või 445-99, Aug. Raudsepp.

Kandekotte (vineerist, põletatud mustritega, à 20 rmk.), Villardi 17—2, M. Kaljula.

Kodujänesed (valged, emased, seitsmekuised, à 75 rmk.). Nõmme, Vabaduse pst. 85—2.

Plekisepa sikemasin (suurus end., hind 100 rmk.). Raudtee 37—3, Brulmann.

Viiul (vana, korras, 300 rmk.). Lastekodu tn. 19—13. Tilts.

Riidekapp kahe poolega (150 rmk.), neljakandiline söögilaud (20 rmk.). Kalasepapi 14—9, A. Poolma.

Väärtuslik õlimaal kullatud raamis, vene kunstnik K. Trutovsky töö, 2000 rmk. Pärnu mnt. 35—3, L. Astrein.

Antiikne sohva, suur (rokokoo) 1000 rmk. Pärnu mnt. 35—3, L. Astrein.

OSTETAKSE

Raadio lõpplamp „Philips" või „Mullard". K. L. 4. Slt. 25/525 v. Räägu p.-ag

Sügispalitu 14-a. poisile ja küttepuid. Slt. 29/189.

Lapse- ja kahe või pooleteise in. laiune voodi. Slt. 16/556.

M.-kaabu, tume, nr. 59 ja m.-päevasärk, krae nr. 41. Slt. 19/559.

Eesti-rootsi või saksa-rootsi sõnaraamat. Slt. 12/552.

N.-jalgratas (hästihoitud või uus) kohe. Slt. 28/523.

Korras raadio. Slt. 29/529.

Veskipurjesid. 28. sept. k. 10—15. Lastekodu 22—4.

Hea kitarr ja Lutheri vineermõu (väiksem). Slt. 10/550.

Kulda (2 hamba jaoks). Slt. 33/193.

Koer. Slt. 5/205.

Valge siidpesu ja kombinee kiiresti (leerilapsele). Slt. 39/119.

Nuge-kahvleid, roostevabu. Kuni 27. sept. slt. 36/116.

M.-sügis-talvpalitu (keskm. kasv.) ja püksid. Leigri 3—5, A. Lang.

„Eesti Vabadussõda" (mõlemad köited). Slt. 38/9978.

Ajakirjade „Areng" ja „Vabaharidustöö" aastakäikusid. „Puhkuse ja Elurõõmu" Rahvahariduse talitus, Pärnu mnt. 41, tel 466-38.

Tarvitatud raamatuid käitiste raamatukogude jaoks. „Puhkuse ja Elurõõmu" Rahvahariduse talitus, Pärnu mnt 41, tel. 466-38.

Kodujäneseid ja lüpsvaid kitsi. Õuna 10—12.

Karakullmüts (meeste). Slt. 76/9966.

Hõberebane ja daamikasukas, üksköik milline. Slt. 10/130.

N.-viltid nr. 39, nahkadega. Slt. 25/145.

Portfell. Slt. 22/142.

Diivan (pruugitud) ja 10-l. malmpada. Slt. 33/153.

Angoora-küülikuid. Slt. 35/155.

Öökapp ja raadiolaud. Slt. 6/126.

Lapsevanker (korralik). Slt. 7/127.

N.-kasukmantli (hea) ostan või vahetan kabinetõmblusmasina, küttepuude vastu ja küttepuude vastu säärsaapad nr. 43. Slt. 7803/7808. või Tallinn, Vene 7—1

Raudvoodi, reformpõhjaga (1½ in laus). Slt 10/9990 või Koidu 90—12.

Laearmatuur, moodne, võib olla ka puust raamiga, soov kolme lambipesaga Slt. 34/9974.

Puid või turvast ostan või vahetan voolumõõtja või saabastega. Slt. 20/9960.

El.-triikraud. Slt. 40/9980.

Küttepuid ostan või vahet. puuvill sukkadega. Slt. 4/9984.

M.-krae (koilik, piiber, jne.) ost. või vahet. skunkskrae vastu. Slt. 6/9986.

Võrkraadio, 5+1 — 6 lampi. Slt. 20/180

Hea m.-ülikond ja triiksärk. Slt. 24/524.

Aknakardinad. Slt. 17/517.

Jalgrattakett ½". Slt. 9/509.

Hukkunud hobuseid ja **loomi** k /G „Raku" hõberebastekasvandus Tallinn Viljandi mnt 20. tel 516-21

Raamatuid ja **postmarke** „Odav Raamat" Kullasepa 3

Postmarke, sarjades ja üksikult igasugusel arvul. Postmarkide äri, Harju 26

Grammofoniplaate ja hea kohvergrammofon Slt 1/81.

N.-karusnahkkrae (hea) ja välismaa peegliklaasi umbes 80×120 sm Pakk. M. A. Säälа pk. 17, Vigala.

Kinofilmi fotoaparaat (soov parem, Contax või mõni teine) ja vastav suurendusaparaat. O. Mõttus. V.-Kaare 7. Viljandi.

Korras grammofon soov ühes plaatidega. Slt. 40/80.

TUNNID

Tunde kõigis õppeainetes soovib algkooli IV klassi õpilane. Pärnu mnt. 75—8.

Eesti keele tunde soovin võtta järeleaitamiseks kiiremas korras. Herne 2—7.

Raamatupidamistunnid, teoreetilised ja praktilised. Rüütli 4—1.

H. Margensi raamatupid.- õp. Vilmsi 12-a—2.

MITMESUGUST

2—4-a. lapse viildid vahetada suuremate vastu. Asjast huvitatuid palun tulla 28.—30. sept. või 2., 4., 6. okt. kohvik Felschnerisse.

Küttepuude vastu vahet. aknaeesriideid. Kuni 28. skp. slt. 21/181.

Korras raudpliit või lapse-raudvoodi vahet. tütarlapse-tänavakingadega nr. 37, m. kotns. Slt. 40/540.

M.-kaabu (pruun, nr. 59) vahetada p.-k. k. n.-kingade nr. 37 ja kalosside vastu ja nukupea sukkade vastu. Slt. 38/538.

N.-tänavakingad nr. 37 (pruunid) vahet. nr. 37 k. konts. kingade vastu. Sõja tn. 6—22.

„Gaz"-auto mootor vahet. võrkraadio vastu. Slt. 28/188.

Botikud nr. 3 vahet. kingade nr. 34 või säärbotikute vastu. Slt. 32/192.

Siidhommikumantel vahet. kõrge k. lakk-kingade vastu nr. 36—37. Slt. 36/536.

Jalgpallisaapad nr. 43 vahet. heade mustade m.-tänavakingade nr. 43 vastu. Teisipäeval pärast k. 16. Sambla tn. 5—1.

El.-keeduplaat ja soojenduspirn vahet. kummisäärikute nr. 43—44 vastu. Slt. 15/555.

Viltkübar, roostepruun, (suur, siidvilt) vahet. lilla või helesinise vastu. Slt. 17/557.

Kornet (f-ma Besson), hõbetatud ja hästi hoitud, vahetada hea trompeti vastu. Slt. 18/558.

Hea vaevatasu sellele, kes teatab, kus asub akordion — firma Hohnr, Ferdi III, 80 bassiga, valge. Läks kaduma aug.-sept.-kuudel k. a. Suur-Ameerika 20—4.

Õmblusmasin ja smokingülikond vahet. küttepuude vastu. Kuni 3. okt. slt. 11/551.

Lapsevanker vahet. lapsesportkäru vastu (soov. 4 rattaga). Veski 8—6, J. R.

Villane tekk ja sulgpadi vahet. korr. ülikonna nr. 52 või suurema vastu. Slt. 27/527.

N.-kingad nr. 40 vahet. kingade nr. 37 või nr. 38 vastu. Slt. 26/186.

M.-palitu, kraega vahet. m.-ülikonna (suurem. kasv.) vastu. Slt. 27/187.

Malmahi (väike) ja kirjutuslaud (5 laek., mittemoodne) vahet. puude vastu. Slt. 34/194.

Lapsevoodi ja vann vahet. n.-jalgratta vastu. Slt. 16/216.

Karusnahkne krae vahet. puude või briketi vastu; põrandahari m.-kalosside saabastele nr. 42 või n.-kalosside nr. 3 vastu. Slt. 39/199.

Eesti ohvitseri vorm (frentš, püksid, müts, palitu) vahet. tsiviilülikonna palitu või jalgratta vastu. Slt. 2/202.

Fotoaparaat 6×9 cm (plaat, valgusjõud 1:6,3) ühes kassettidega vahet. el.-triikmasina vastu. Slt. 3/203.

N.-suvi-sügispalitu vahet. ümmarguse söögilaua ja toolide vastu. Slt. 13/213.

Vatiteki või lauaäratuskella (korras) vastu soovin ratta väliskummisid 28× Slt. 8/208.

Tööriided (tunked) ja pruug. ülikond vahet. aknakardinale või kingade nr. 42 vastu. Slt. 40/200.

Väljaääs ja plekkahjukere (90 sm) vahet. küttepuude, briketi või kivisöe vastu. Slt. 7/207.

Küttepuid vahet. puuvillsukkade vastu. (head). Slt. 33/533.

M.-kingad nr. 43, kalossid, püksid ja lai aknakardin vahet. küttepuudega. Slt. 23/183.

K.-õmblusmasin (korras) vahet korras jalgrattaga. Slt. 2/542.

Küttepuud (kuivad kased) vahet. hea käsiõmblusmasina vastu. Slt 30/196.

Küttepuud (kuivad kased) vahet. m.-ülikonna või hea mantli vastu. Slt. 35/195.

M.-ülikonna (nr. 52, tumesin.) vahet. korr. raadioaparaadi vastu. Slt. 39/534.

Toiduainetekaupluse 300—500 ostjaga soovin üle võtta. Slt. 15/9955.

Küttepuud, (kuivad, sega-) vahet. m.-pükstega (s. kasv., tumedad). Slt. 4/544

M.-taskukell (hea) vahet. fotoaparaadi või köögipuhveti vastu. Slt. 1/201.

Palun noormeest, kelle kohver Tapa rongis minu kätte jäi, tulla kohvrile järele Kalamaja 7—2.

M.-kingad nr. 44 (pruunid), kroomsäärsaapad nr. 40 või juhtsaap. nr. 42 vahet. tänavakingade nr. 45 vastu Slt 3/163.

N.-kingad nr. 35½ (pruunid, kinnised, k. k.) vahet. samaväärsetega nr. 36. Linda 8—6.

Elektritriikraud vahet. m.-kingade nr. 41 vastu. Slt. 6/166.

Punarebane vahet. n.-tänavaking. nr. 38—39 vastu. Slt. 18/178.

Riietekapp (2 poolega) vahet. diivani v. kušeti vastu. Slt. 12/172.

Tolmuimeja ja raudvoodi reformpõhjaga (tarvitatud) vahetada võrkraadio vastu. Slt. 19/519.

Mullikas (märtsikuus lüpsma tulija) söögi peale anda linna läh. Slt. 20/520

M.-kalossid nr. 12 vahet. nr. 11 vastu; raudvoodi (1½ l.) vahet. küttepuude vastu. Slt. 36/156.

Lp. vastaja K. L. Teie kirjale minu korteriotsimiskuulutusele slt 4/9744 puudus teie aadress. Slt. 4/164.

Küttepuud vahet. põrandavaiba, kardinate või el.-pliidi vastu. Slt kuni 1. okt. 23/523.

N.-tänavakingad nr. 36 (pruunid) vahet. samasuguste nr. 36½ või nr. 37 vastu. Kolmap. või neljap. k. 16—18 Merepuiestee 15—13, Arman.

N.-viltkübarad (kaabud, roheline ja must) vahet. n.-trikoopesu või siidsukkade vastu. Luise 5—7, k. 17—19.

M.-kingad nr. 43 vahet. nr. 43 säärikute vastu. Slt. 18/9998.

Patareiraadio vahet. diivaniga. Koidu 90—12 või slt. 9/9989.

Kingad, lahtised, nr. 34, k. k., vahetada laiemate sama nr. vastu. Slt. 23/143.

Kingad nr. 37, mustad, m. k., vahet. k. k. kingade ja mustad siidsukad heledamate vastu. Slt. 31/9971.

Küttepuud, kuivad, vahetada n.-kasukmantli, m.-sügismantli või moodsa puhveti vastu. Pärnu mnt. 257—4, Nõmmel.

N.-tänavakingad, tumesinised, nr. 37 vahet. 3-a. lapse viltidega. Slt. 24/9984.

El.-keeduplaat, el.-triikraud, ja el.-laualamp vahet. hea n.-sügis-kevadpalitu või tolmumantli vastu. Slt. 18/98.

Rohtaed ühes elumajaga või aiandustalu soov. rentida linna ligidale. Teat. Lastekodu tn. 14—2, Helene Salu.

M.-ülikond, ilus, vahet. hea hõberebase (boa) vastu. Slt. 37/9977

Kotikmüts, krae, muhv ja must sametkleit vahet. tühjade kartulikottide v. põrandariide vastu. Uus tn. 16—13.

Siidsukad (ilusad, mustad) vahet. heledamate vastu, villased m.-supelpüksid siidsukkade vastu, villane kuub ja flanellpluus heledama siid- või pitskleidi vastu ja botikud nr. 8 madalate kalosside nr. 5 vastu. Slt. 38/158.

El.-mootor 2 h.-j., 1500 tiiru vahet. hõberebase krae vastu. Slt. 39/159.

Küttepuude vastu kes vahetab diivani ja porikalossid nr. 36 või 37 kingale? Slt. 13/173.

Siidsukad vahet. äärega musta n.-viltkübara vastu. Slt. 30/150.

M.-ülikond või mantel vahet. hõberebase või jalgratta vastu. Slt. 31 151.

„Dagor" Goertz 1:6,8 F24 cm. vahetada käsikaamera vastu. Slt. 7/507.

N.-mantel, must, heast riidest, vahet. halli või kirsipunase vastu. Slt. 34/154.

Kummisäärikud nr. 43 vahet. kummi- või nahksäärikute nr. 36 vastu. Tel. 435-75.

Ööpott vahet. väiksema vastu. Slt. 9/129.

N.-porikalossid vahet. kampsuni kudum. varraste nr. 2, 2½ või 3 vastu. Slt. 15/9995.

M.-müts karakullkolbadest vahet. kingade nr. 42 või 43 vastu. Niguliste 18—4.

N.-kummibotikud, nr. 5, vahet. n.-viltide nr. 38—39 vastu. Slt. 4/504.

N.-king, seemisnahast, nr. 35, p.-k. k., vahetada nr. 36 k. k. musta kinga vastu. Pühap. k. 12—14, Vabriku 49—3.

Lapsevanker (korras) ostetakse või üüritakse. Slt. 3/123.

Päevatoki vahetan põrandavaiba või aknakardina vastu. Slt. 14/9994.

M.-kummisäärikud nr. 46 vahet. küttepuude vastu. Nõmme, Mäe tn. 11—1.

Viiul ja triiksärk vahet. küttepuude vastu. Vesivärava 46—8.

Kes nägid või teavad 20 skp. õhtul k. 21 toimepandud jalgrattavargusest Lennuki tn. 19 maja eest (firma Husqvarna) raam nr 1165778, maastikuratas. Rattad väikesed, 26×2 tolli kummid. käsipidurid kroomitud, porilaud valgete otstega, kroomitud rattad. Teat. väga hea vaevatasu eest Tina 17—19 või slt. 7755/7760.

Restorani või mõne kaubandusliku ettevõtte soovin üle võtta või osta. Slt. 7787/7782.

Vana hobune maale tööle anda. Teat. Tallinn, Uus 29—3, tel. 412-63, veoäri.

Küttepuud vahet. kinofilmi-fotoaparaadi vastu (soov parem, Contax või mõni teine). Slt. 11/131.

Mikroskoop vahet hea m.-kella vastu. Slt. 28/148.

KONTSERDID

Tallinna kontserdid 1943/1944. Landessender Reval korraldab 1. sümfooniakontserdi reedel, 1. oktoobril 1943 kell 19.15 „Estonia" kontsertsaalis. Kaastegevad: Zelia Uhke-Aumere (viiul) ja Landessender Revali ning „Estonia" teatri ühend. ork. Olav Rootsi juhatusel. Kavas: Cyrillus Kreegi Musica sacra (eesti rahvaviiside ainetel), Max Bruchi Viiulikontsert g-moll ja Franz Schuberti Sümfoonia C-duur nr. 7. Pääsmed: 050 kuni 3.— rmk. müügil „Estonia" kontsertkassas k. 12—15 ja 17—19.

KINOD

Mängukava 27. IX—3. X.
Telefoni teel pääsmeid ei varuta
*) Noorsoole lubatud
**) Noorsoole üle 14 a lubatud
Algus 16.00 18.00 20.00 Pühap.: 14.00, 16.00, 18.00, 20.00

GLORIA. Alg 15, 17.30, 20 Püh. 12.30, 15, 17.30, 20 Münchhausen. Ufa juubelivärvifilm. Kaastegevad Hans Albers, Brigitte Horney Ilse Werner Ferdinand Marian, Leo Slezak

HELIOS. Suvearmastus. Winnie Markus, Siegfried Breuer.

PLAZA. Pusta armastus. Attila Hörbiger, Margit Symo.

KUNGLA. Kus on dr. Crippen? Rudolf Fernau, René Deltgen, Gertrud Meyen.

AMOR. *) Sophienlund. Harry Liedtke, Käthe Haack, Hannelore Schroth.

FORUM. *) Fanny Elssler. Lilian Harvey, Willy Birgel.

DIANA. Postijaamaülem. Heinrich George, Hilde Krahl, Siegfried Breuer.

ORION. Viini verl. Willy Fritsch, Maria Holst.

MARS. Palju lärmi ümber Nixi. Jenny Jugo, Albert Matterstock.

SKANDIA. Ešnapuri tiiger. La Jana, Fritz van Dongen.

KOPPEL. Peremees üheks päevaks. Hans Moser, Irene von Meyendorff Alg. 17.00, 19.00.

VICTORIA. Usaldan sulle oma naise Heinz Rühmann, Lil Adina. Alg. 17.00, 19.00.

„Ajakiri Naisele" nr. 1 ilmus

Tallinnas müügil kõigis ajalehekioskites.

Abja sammub jälle tõusuteed

Abjakas peab oma valda Mulgimaa südameks
Enamlus ei suutnud murda Abja suurte talude elujõudu

Mulgi peremees ei pelga tööd. Chr. Arro noorim poeg, kes pääsis küüditamisest, jatkab isatalu juhtimist ja lööb kõikjal kaasa, olgu see siis kas või sõjaaegse kütuse valmistamine

Asjalikud teadusmehed on Mulgimaa piirid määranud kindlaks Paistu, Tarvastu, Helliste, Karksi ja Helme kihelkondadega. Abjakas küll lepib nende piiridega, kuid jääb kindlasti uskuma, et see päris Mulgimaa asetseb siiski Abja vallas. Teised mulgid — need on nii kuidagi kah-mulgid.

Abja oma 5500 elaniku ja 141,4-ruutkilomeetrilise pinnaga on üks suuremaid Eesti valdu. Valla üle 800 talundist omab 718 põhiraamatud. „Pealinnaks" on Abja-Paluoja alevik, mis oma 1100 elanikuga on mitmel puhul üritanud linna õiguste saamist. Et niikaugele pole veel jõutud, see abjakaid ei häiri. Nende arvates on Pärnu, Haapsalu või Paldiski vaid kalurikülad nende Paluoja kõrval. Aga ega siin midagi imestada pole, piibelgi ütleb, et kõva usk liigutab mäed paigalt!

Kuulsaks sai Abja juba möödunud sajandi lõpul. Võrratu põllupind lubas mulkidel koguda salvedesse vara, mida koi ja rooste rikuvad. Seetõttu kasvas see maanurk teistest peajao üle.

Eestis ainulaadsena esineva mustmullapinnaga moodustab vald veel praegugi jõukaima põllumajandusliku ala, mida kadestavad paljudki teised põllumehed.

Kui jalutada mööda Mulgimaa põllupeenraid, näeb kõikjal eeskujulikult haritud põlde lokkava viljaga. Kiduraiks on jäänud viljad vaid uudismail. Seal kummitab sama viga, mis mujalgi — kunstväetise puudus. Üldiselt aga on uudismaad vähe, kuna üle poole valla üldpinnast moodustab põllu- ja aiamaa.

Mulgimaa põlde vaadeldes võib võõras põllumees kadestamise kõrval ka imestada. Nii korralikult haritud põlde ja korrastatud taluhooneid leidub mujal valdades tõesti vähe. Neid vaadeldes meenub kadunud mulgi kirjaniku Kitzbergi ütlus, et mulgi põllult ei leia sa kivi koera viskamiseks. Nii hull see lugu just pole, kuid kivi otsimiseks kulub tükk aega. Seda eriti suuremate talude põldudelt.

Võõrast üllatab mulgi talu hoonestatud osa suurus.

Korralik, põllupinnalt võib-olla vaid keskmine talu omab sageli paarikümne ehituse ümber.

Lähenejale tundub see juba külana, kuid õue astudes veendud peatselt, et tegemist on vaid talu majapidamishoonete ja alataredega. Viimastes elas enne sõda mulgi talude põllutööhooaja tööreserv. Nüüd aga palju hooajatöölisi ei tunta, sest töökäte puudus on siingi terav.

Vallas puudus kevadel 500 põllutöölist. Selle puuduse lahendamisele asus vallavalitsus energiliselt juba aprillis. Kõik Abja-Paluoja aleviku tööjõulised isikud, kes polnud mingisuguse tööga seotud, suunati taludesse tööle. Abi saabus ka väljastpoolt, ja nii on töödega kuidagi toime tuldud. Mitme tööga on teistest ettegi jõutud.

Sellest hoolimata et mulgi taludel lasub tootmisjõule vastav müügikohustus, seisab vald normide täitmise ja ületamise suhtes esimeste hulgas. Kuritahtlikke kohustustest kõrvalehiilijaid leidub vähe, sest mulgi iseloom juba ei luba midagi anda „untsantsakatele", kes tumedate tagamõtetega tulevad kotid seljas „palverännakule". Neid mehi armastavad eriti vaid mulkide koerad — pureda muidugi.

Abja-Paluoja alevik võlgneb oma elanikkonna rohkuse eest tänu vaid linavabrikule, kus paljud tööd ja äraelamist leiavad. Alevik on kujunenud ka kogu ümbruskonna hariduskeskuseks. Algkooli kõrval tegutses Abjas juba ammu oma gümnaasium. See suikus küll unne, kuid alustas pärast aastaid kestnud mulkide visa vägikaikavedamist jälle tegevust. Haridustempli vastaste väide, et õpilastest tuleb puudus, ei pidanud paika. Algkooli uude hoonesse mahutatud kool alustab selgi sügisel tööd ülekoormatusega, seejuures tuli võistluseksameil pealegi jätta ukse taha veel pooled õpilastest. Möödunud aastal laskis kool välja 80 gümnaasiumi alamastme lõpetanut. Mainimist väärib asjaolu, et kooli külastavad õpilased ka Võrtsjärve kaldailt.

Mulkide „põhjalikkusest" annab selge ülevaate ka lugu nägusa ja moodsa algkoolihoone ehitamisest. Nimelt otsiti koolihoonele kohta kaheksa (!) aastat. Teadmata on, kelle jonn peale jäi, kuid siis

ehitati valmis maja, kus nüüd leidub ulualust mitmele õppeasutusele korraga.

Algkoolihoones töötab veel osaajaline põllutöökool, kuna vana algkoolihoonet kasutatakse talvel internaadina.

Peale mainitud kolme kooli töötab endises Abja mõisas kõrgem naiskodumajanduskool, mida mulgi vanapoisid nimetavad „pruutide kooliks". Põllumajanduslike teadmiste tõstmisele osutatakse erilist tähelepanu ja seepärast asutati endisele kolmele praktikakohale valla piires juure veel kolm.

Oma erineva keelemurde ja suure individualismiga tunduvad mulgid algul küll nagu teise rahvusse kuuluvat, kuid lähemal uurimisel osutuvad nad samasugusteks eestlasteks nagu me seda kõik oleme. Seda tõestasid nad eriti punaste võimupäevil ja tõestavad seda praegugi relvaga käes rindel ja sahakäsipuuga peos kodupõldudel.

Enamlus jättis vallale sügavad jäljed. Küüditamiste ajal viidi kaugele teadmatusse 48 erksamat seltskonnategelast ja eeskujulikumat põllumeest. Teiste hulgas viidi ära ka kauaaegne rahvaesindaja Christian Arro koos naise ja kahe lapsega. Samuti veeti vastu surmale endine Harju sõjaväeringkonna ülem kolonel Schwartz, kolonel Liibus ja rida agaramaid talupidajaid ning haridustegelasi.

Enamlikud mobilisatsioonid ei ulatunud abjakaid rüüstama. Kutsealused suudeti küll kokku kutsuda, kuid teel Pärnu hüppasid needki mehed rongist ja kadusid metsadesse. Ainult üksikud saabusid kohale ja pidid alustama teekonda Venemaale.

Suurema kahju on punane võimuaasta aga teinud põllumajandusele. Suured talud tükeldati. Loomad jagati kümnetesse kätesse ja külvikorrad aeti segamini. Nüüd on paljud talud peagu karjadeta, inventar lõhutud või laiali kantud ja põllud tublisti kurnatud. See aga mulki ei kohuta. Ta teab, et hoolsa tööga saavutab ta talu peatselt jälle endise hiilguse.

Põletamisi ja purustamisi pole punased suutnud Abjas praktiseerida. Tule ohvriks langes vaid Abja võrdlemisi väike jaamahoone ja paar talu. Otsustavat osa mängis siin Saksa vägede kiire lähenemine ja abjakate püssid.

Poisikestest kuni raukadeni asusid need oma relvadega vastu punasõdureile ja hävituspataljonlastele.

Need pagesid paanikas, kui eest ja tagant hakkas raksuma nende ridadesse kuule segamini haavlitega.

Need kaks aastat pärast enamluse alt vabanemist on Abjas olnud tugevad tööaastad. Kõikjal püütakse elu juhtida võimaluse piires normaalseisse rööpaisse. Suured teened sel alal on vallavanemal Sosil, kes on valla eeskujulikemaid talupidajaid.

Abja moodne algkoolihoone, kus peavarju leiavad ka gümnaasium ja põllumajanduslik kool

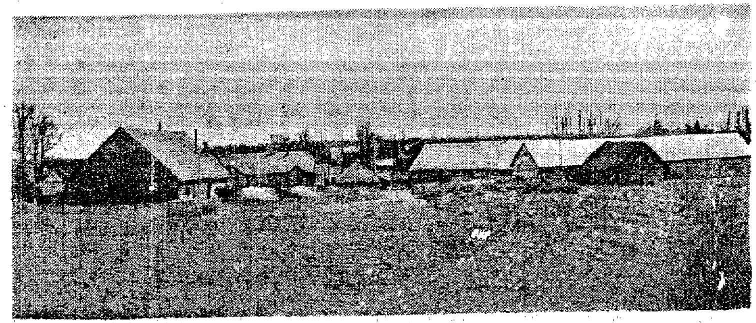

See pole siiski küla, vaid vaade küüditatud. rkl. Chr. Arro alla 50 ha suurusele mulgitalule Abjas. Hooneid leidub säärases talus paarikümne ümber. Esiplaanil laiub laudsile ja kivideta põld

Teater ja muusika

Õhk-rätsepa õnneloos

See on ehtne rahvalik jant, mahlakalt ja terava sulega joonistatud külaelupilt. Jant, kuid väga tõsieluline. Tunneme lähema mineviku hõngu, kuid ühtlasi ka seda, et need maakaraktertüübid elavad edasi veel tänapäevgi. Ja nii jantlik kui see Kitzbergi külaelupilt ka on, niisama tõsieluline on ta ühtlasi.

Kitzberg ei anna mitte ainult ehtsaid maaelu keskseid tüüpe, vaid paneb nad elama ka ehtsat maaelu, paljastades kõik maaelu lõbusad ja tõsised seigad elurõõmsalt ja elujõuliselt. Kuigi „Rätsep Õhk" on tore jant, on see samal ajal ülimalt tõetruu. Et aga nüüd — ja linnalaval — ära hoida maa-näitemängulikku muljet, selleks on tuldud heale mõttele teha sellest muusikaline lavatükk. Muusikata oleksime nõudnud seda, mida ei saa tükist anda, muusika aga lisab lõpmatu palju nakkavat meeleolu ja otsest maaelu mahlakat elulisust.

O j a muusika on hea, selles pulbitseb tore maatuju ja meeleolutsemine, see haarab niisama ehtsalt kui Kitzbergi maatüübid ja nende poolt loodud elav maaelupilt. Oja on muusikasse põiminud vana rahvalaulu motiive ja rahvalikke külalaule, neid, mis kiiresti levivad ja saavad siiraiks intiimsete tunnete avaldusiks ja lõbusaiks pilke- ning tõmbelugudeks.

Kohe väike eelmäng laseb aimata toredat, õigesti miljööd esiletmanavat rätsepate proloogi, ja aimus ei peta, vaid üllatab. Ja võrreldagu Õhk-rätsepa armastuslaulude musikaalset sentimentaalitsemist teise peretütre ebamusikaalse lauluga: kui hästi selles on muusikakultuurlooline ühendatud tõsielulisega.

Kogu Oja muusika annab elava kujutluse ka meie tolleaja rahvamuusika seisundist, ajast, kus tunti vanu regivärsse ja lokkas uus rahvalik laul. Nende kahe osaval ühendamisel on loodudki elav ja tabav ning ikka rahvalikult lihtne „Rätsep Õhu" muusika, mis on alati hea, kuid paiguti päris meisterlik.

Ülima pakub kahtlemata „Hällilaul". Lihtsate vahenditega on siin loodud haruldaselt hoogus muusikaline pilt, tulvil meeleolu ja huumorit ning tabavat painavalt-viirastusliku unelma väänlema kiskuvat rahutust. Tore on pidustuste stseen, kus üks koor teisi segi ajab, võte, mis vist veel esineb maal koduseil perekonnapidustusil. Ja meisterlik on kahtlemata rätsep Õhu ööbiku laksutamine, kui uus kevad murdis sisse.

Need on mõned üksikepisoodid, milledele lisaks ei saa jätta mainimata rätsepate „nutulaulu", kui nad pidusöögi alul ukse taha jäetakse. Nendest üksikepisoodidest ei piisaks toreda tervikliku tüki jaoks. Aga need on mõned silmatorkavamad kogu teosest, mis alatiselt areneb maalikult lihtsalt karakteerselt ja löögivalmilt ja seetõttu mõjub toreda muusikalise jandina ja loob „Rätsep Õhust" suurepärase rahvatüki.

Muusikaliselt Väiketeater oma jõududega tuli tükiga hästi toime ja saavutab sellega kahtlemata püsiva menu. Muusikajuht Linda S a u l andis jandi hoogsas rütmis, hoides raames soliste, koore ja orkestrit ja sugereerides sobivat meeleolu ning elevust, mida selles muusikas on kõikjal. Tüki kohaselt läks kõik ladusasti ja tabavalt. Ei ole nagu mõeldavgi, et säärase tüki puhul peaksid esinema tugevad laulusolistid, sest karakteerne seisab kõikjal esikohal. Ja seetõttu möödus see külalugu hoogsasti ja sädelevalt, täie tujuküllnse tähe all.

K. L.

Peeter Laja oreliõhtu

Möödunud pühapäeva õhtul oli Toomkirikus Tallinna orelimuusika-päevade sümpaatse järelkajana ühe meie vanemapõlve silmapaistva orelikunstniku P e e t e r L a j a oreliõhtu.

Peeter Laja on eelkõige registratsioonimeister. Sobiv ja vaimukas on ta mäng neis kõlavärvide kombinatsioonides, mis tema juures ikka areneb teose sisulisest vajadusest.

Kui möödunud kontserdil meid ei pimestatud tehnilise virtuositeediga, siis seda enam lihtsa, otsekohese ja südamliku mänguga.

Kontserdi kava oli Peeter Laja koostanud seekord väiksemaist helitöödest ja see sisaldas tervelt kümme numbrit, milles klassilised meistrid vaheldusid kaasaegsetega ja mis seetõttu tervikuna jättis väga värske ja vaheldusrikka mulje. Kogu programmist oleks siiski vahest hoopis välja võinud jääda Franz Liszti „Leinaood" ja Oskari Merikanto „Pidulik marss". Esimene neist ei kuulu kindlasti Liszti tööde paremiku hulka ja on oma fragmentaarsusega nii esitajale kui kuulajale vähepakkuv, ja teine pole kuigi orelipäraselt kirjutatud.

Oreliõhtu meelejäävaimaiks paladeks, milledes loomulikult suurt rolli mängis orelikunstnik Laja osav registreerimine, kujunesid Peeter Süda „Gigue" ja Max Regeri koraali eelmäng „Su poole, Issand, südamest". Nimetamata ei tohi jääda ka Buxtehude „Passacaglia" ning koraali eelmäng ja koraal „Nüüd hingvad inimesed".

Esiettekandele tulnud „Gigue", mis meie varalahkunud andeka helilooja Peeter Süda oreliloomingus kaldub rangesse polüfoonilisse stiili, on toredaks täienduseks meie üsna kasinale algupärasele orelilitereatuurile, ja saavutas Laja poolt esitatud registratsioonis tähelepanuvääriva kunstilise täiuse.

Üldiselt oli see meeldiv oreliõhtu, mis lõppes Rudolf Tobiase „Fuugaga" ja millest tekkis nagu soov kord kuulda orelikunstnik Peeter Laja esitamas ka kapitaalsemaid teoseid.

R. T.

Petseris algab teatrihooaeg

Petseris toimus läinud nädala vahetusel teatri tegelaskonna esimene kokkutulek käesoleval hooajal. Koosoleku avas linnapea J. Adel, puudutades teatritöö eesmärke. Seejärele võttis sõna teatri kunstiline juht V. Kudres, kes andis ülevaate möödunud hooajast ja esitas eelseisva hooaja esialgse töökava.

Petseris algavad teatrietendused 10. oktoobril ja esimesena tuleb lavale Hugo Raudsepa „Vedelvorst", mille lavastab V. Kudres.

Petseri teatri tegelaskonna moodustavad asjaarmastajad, kes töötavad teatri juures tasuta. Nüüd on haridusdirektooriumi poolt võimaldatud teatrile palgata tasuline näitejuht. Vastav kandidaat on juba olemas ja esitatud kinnitamiseks.

*

ESTONIA TEATER. Teisipäeval „M-me Butterfly" (Maasik, H. Teder, Taras, Aasma). Homme **„Linnukaupleja"** saksa keeles (res. sõjaväele). Neljapäeval **„M-me Butterfly"**.

EESTI DRAAMATEATER. Täna **„Kolmteist hobuserauda"**. Homme **„Dreizehn Hufeisen"** saksa keeles. Neljapäeval **„Kolmteist hobuserauda"**. Üks ja sama näidend kahes hoopis erinevas lavastuses ja koosseisus.

VÄIKETEATER. Täna **„Mesinädalad"**. Homme **„Rätsep Õhk"** (maksvad 23. skp. ostetud pääsmed). Neljapäeval **„Mesinädalad"**. Asutuste ja ettevõtete teatripääsmete tellimised Väiketeatrisse rahuldatakse tellimiste saamise järjekorras.

SPORT

Estonia võitis Tervise Pärnus 7:2

Liiduklassi jalgpalli-meistrivõistluste kaheksas voor viis kokku meistrikoha pretendendid — Estonia ja Tervise. Selle Pärnus toimunud mängu tulemus oli niisama üllatuslik kui seda oli samade meeskondade kohtamine suvel Tallinnas. Estonia, olles Tallinnas kaotanud Tervisele 1:8, võitis nüüd Pärnus 7:2!

Esimesel poolajal oli Estonia võistlus Tervisega hoogus, vaheldusrikas, kuid kokkuvõttes tasavägine. Vastavalt sellele oli ka poolaja tulemus 2:2. Poolaja lõpul sai Tervise kt. Reiman vigastada ja pidi mängust lahkuma.

Teise poolaja alul Tervise ümberkorraldatud edurivi töötas siiski rahuldavalt. Kuid peatselt Estonia pääsis juhtima 3:2, saavutades sellega ühtlasi tugevama mängukindluse ja ülekaalu. Tervise tavaliselt kardetav edurivi ei suutnud ilma õige tsentrita end läbi lüüa, ja meeskond kaotas enesekindluse. Väikeste vaheaegadega hakkas Estonia kasuks tulema väravaid, kuni kohtuniku O. Koni lõppvile ajaks oli seis juba 7:2.

Tallinnas võistlesid pühapäeval liiduklassi meistrivõistluste sarjas Sport ja TSK. Mängu esimene poolaeg möödus ebasoodsas ilmastikus võrdlemisi tasavägiselt. Üksikud kardetavad juhud jäid väravaiks realiseerimata ja esimese poolaja tulemus oli 0:0.

Mängu ainus värav löödi teise poolaja 14. minutil. Selle saavutas Spordi kasuks vä. Kass. Hiljem küll suutis TSK saavutada pidevalt kerge ülekaalu, kuid kt. Domingo läbitungiürituste kõrval puudus teistel edurivimeestel löögikindlus. Nii jäi tasuvärav saavutamata ja mängu tagajärjeks 1:0 Spordi kasuks. Kohtunikuna tegutses korralikult A. Koovit.

Meistrivõistluste tabeliseis on nüüd:

1. Estonia	8	6	1	1	23:17	13
2. Tervis	8	4	2	2	27:17	10
3. Sport	8	4	1	3	18:18	9
4. Narva SK	7	2	2	3	18:17	6
5. Tall. SK	9	2	1	6	12:21	5
6. Tartu PSR	6	1	1	4	9:17	3

Arvud tabelis tähendavad: peetud võistlusi, võite, viike, kaotusi, väravatesuhet ja punkte.

Tallinna Kalev kaotas Rakveres 1:6

Ringkonnaklassi üldmeistrivõistluste sarjas võistles Tallinna Kalev pühapäeval Rakveres sealse nimekaimuga. Rakvere Kalev oli mängu peremees oma koduväljal ja saavutas järjekordselt suure võidu — 6:1 (3:0). Tallinna Kalev saavutas oma värava 11 m karistuslöögist.

Ringkonnameistrite turniiri esimese ringi võitis seega Rakvere Kalev viie punktiga, kuna Tallinna Kalevil on neli punkti. Järgneb turniiri teine ring, mille tulemusena selgub uus liiduklassi meeskond.

Kaks uut hooaja tippsaavutust kergejõustikus

Pühapäeval Tartus korraldatud kergejõustikuvõistlustel saavutati kaks hooaja tippsaavutust: odaviskes ületas R ä t s e p (Tartu Kalev) esmakordselt 60 m piiri, saades tagajärjeks 60,37 m. Teine hooaja parim tagajärg tuli naiste kuulitõukes, kus A. S i l l a k (TSK) saavutas Eesti rekordi lähedaselt 11,66 meetrit.

Muud paremad tagajärjed olid: 100 m U. Trei (TSK) 12,2, 800 m A. Oksaar (Tall. Kalev) 2.08,3, 2. L. Meier (TSK) 2.14,3, 3. Mesak (Tartu Kalev) sama ajaga. Odaviskes oli silmapaistev ka Orase teine koht tagajärjega 58,55 m. Kaugushüpe: 1. E. Viirmaa (ASK) 6,43, 2. E. Uuk (TSK) 6,27, 3. A. Koppel (TSK) 6.17 m. Kõrgus: 1. E. Uuk 1,60, 2. I. Merits (ASK) 1,50 m. Teivas: 1. Merits 3,45, 2. Uuk 3.35, 3. Lend (Valga SK) 3,35 m. Ketast heitis Kutser (Estonia) 41,06 m. Naiste oda — A. Sillak (TSK) 32,82 m.

Täna käitiste jalgpallifinaal

Täna, teisipäeval, peetakse Kadrioru staadionil „Puhkuse ja Elurõõmu" poolt korraldatava Tallinna käitiste jalgpalliturniiri finaalvõistlus. Kohtavad Lutheri ja Krulli käitiste meeskonnad. Mõlemad on seni kaotusteta. Et saada käitiste meistriks, peab Krull täna Lutheri võitma. Viimasel piisab viigistki meistrikoha saamiseks. Võistluse algus on kell 17. Mõlemas meeskonnas mängib rida liiduklassi mängijaid.

Homme mängib eesti lennuväegrupi jalgpallimeeskond

Homme, kolmapäeval, algusega kell 16.30 kohtavad Kadrioru staadionil jalgpalli-sõprusmatšis eesti lennuväegrupi ja Kopli mereväeüksuse jalgpallimeeskonnad. Teatavasti võitis nimetatud mereväeüksuse meeskond hiljuti Kalevit suuresti 6:0 ja Tallinna Spordiklubi 5:4.

Harbig vabastati Badoglio jõukude vangistusest

Saksa maailmarekordimees 400, 800 ja 1000 m jooksudes Rudolf Harbig paranes äsja idarindel saadud haavadest. Tervenenuna ruttas ta sõdurina Itaaliasse. Roomas peetud tänavvõitlusil sai Harbig uuesti põlvest haavata ja langes Badoglio jõukude kätte vangi. Kuus tundi hiljem vabastati Harbig kamraadide poolt. Õnneks on seekordne haav kerge, kuna põlveluud on jäänud terveks.

TÕRVALANE

Esimest korda elus tuli mul Tõrvaga tegemist teha pärast seda, kui enamlased olid alles äsja Lõuna-Eestist minema löödud. Punased olid Viljandi maavalitsuse teehöövlid tassinud laiali mööda Valgamaa metsi ja mulgid läksid siis veoautoga oma höövleid taga otsima.

Kui paar teehöövlit oli metsadest üles leitud, õhkulastud Pikasild ära vaadatud, peatuski veoauto Tõrva turuplatsil. Selgus, et tarvis on bensiini, millest tol ajal Tõrvas polnud puudust. Veoauto meestel olid ühes ka igasugused paberid ja tunnistused, millede järgi neil oli täielik õigus bensiini saada.

Nüüd aga õppisin ma esmakordselt tundma tõrvalase iseloomu. Üks kange Tõrva mees — bussijaama pidaja või kaupmees, kes ta oli — ei tunnistanud mingisugust paberit ega templit. Ta seisis bensiiniandmisele vastu kui raud. Viljandi mehed lahutasid käsi ja lubasid kohale tuua politsei, aga Tõrva mees vehkles vastu ja ütles, et tema bensiini ei anna, toodagu või kümme politseid.

Asi läkski viimaks nii kaugele, et võimumees toodi kohale. Aga ka see ei suutnud murda kangekaelset tõrvalast. Lugu lõppes sellega, et Viljandi mehed bensiini ei saanud ja neid aitas hädast välja üks lahke sõjaväeauto, mis juhuslikult sealt juhtus mööda tulema.

Tollal ma mõtlesin, et Tõrva meeste ja Viljandi meeste vahel valitseb mingisugune vana vimm, sellepärast uuesti Tõrva pudenedes püüdsin võimalikult ära salata oma mulgi päritolu. Aga ega seegi palju aidanud. Nüüd polnud küll tegemist bensiiniga, vaid ainult — habemeajamisega.

Tulin parajasti põllutööaktsioonilt ja habe oli sirgunud liiga pikaks, ei sobinud jalutada linnakohas. Ühispanga poolt ümber nurga Helme poole pöördes oligi ühel tagasihoidlikul hoonel väljas juuksuri ametisilt.

Sinnapoole ma siis oma sammud seadisingi. Aga otse mu nina ees väljus toast juuksur-daam oma valges kitlis, mõõtis mind trepi ees väga võluva naeratusega pealaest jalatallani ja — pööras ukse lukku. Ta ei vaadanud enam tagasigi, kuigi alandlikult jäin trepi ette seisma.

Õhtupoolikul kordasin oma käiku uuesti. Seekord pääsin küll uksest sisse, nüüd aga küsis too daam väga viisakalt — jällegi võluvalt naeratades:

„Mis teil oli?"

„Oleksin palunud, kui võimalik, habet . "

„Meie habet ajada ei saa," oli vastus enne, kui suutsin lõpetada.

Ja nii jäigi. Asi oli klaar ja jutul sellega lõpp: juuksselõikaja on, habet ajab — aga näed, sinul ta siiski habet ajada e i s a a. Ei maksagi sul pärima hakata, et miks ei saa, mis on siis viga, kui ei saa jne. Tõrvalase sõna on nagu kalju.

*

Rahulikult ja majesteetlikult tuleb piki tänavat heledas mantlis mees. Jõuab lähemale ja tunnistad: võta või jäta, tegemist pole kellegi muuga kui endise Estonia näitleja Arnold Vainoga.

„No tere, Vaino! Kuidas siis käsi ka käib?"

„Väga hästi," tuleb selge ja kiire vastus.

„Kas tervis on juba korras?"

„Varsti saab!" tuleb jällegi selge vastus.

„Kas hakkad siis jälle laval kaasa tegema?"

„Hakkan, hakkan! Aasta läheb veel ära, siis ehk saab. Nüüd õpin."

„Mida sa siis õpid?"

„Kõlke otsast peale. Ikka läheb paremini ja paremini. Ja käsi — vaat' kus liigub!"

Ja liigubki ta teine käsi, mis kord oli halvatud, juba üles-alla ja isegi sõrmekonksu kutsub ta sind juba vedama.

Tõepoolest ajab Vaino nüüd juba pikad jutud maha, kuigi ta alles pool aastat tagasi sai toime mõne üksiku sõnaga. Nüüd räägib ta vabalt, kuidas ta jõulu ajal käinud Tallinnas ja kaenud sealseid teatreid. Lubab ka selle aasta jõulude ajal Tallinnas ära käia.

Kui nii edasi läheb, siis võib Vaino tõesti aasta pärast jälle lavale tagasi pöörduda. Selles lootuses ja kõike head soovides raputan lavaveteraani kätt ja kadestan salaja ta tulipuhast lõuga, kus pole habemekarva jusugi. Mis temal viga — tema ju tõrvalane!

Jaan Malk

Raadio

LANDESSENDER REVAL

Kolmapäev, 29. september

5 Saade Saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7 Päevauudised saksa k. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Böömi saatjast ja Königsbergist). 8.45 Päevauudised. 9 Päevauudised saksa k. 9.10 Idaala politseiteenistus. 11.30 Väike kontsert (ülek. Saarbrückenist). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa k. 12.45 Lõunamuusika (mgn. ja hpl.). 14 Päevauudised saksa k. 14.20 Kuidas see teile meeldib (hpl.). 15.30 Jalutuskäik loomaaias (mgn.). 16 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevauudised. 17 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa k. 17.10 Kauneid hääli ja tuntud instrumentaliste (mgn. ja hpl.). 18 Eesti ja saksa kultuur (2): Düsseldorf ja eesti vanem kunst. (dr. C. J. Brinkmann). 18.15 Väike vahemäng (hpl.). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19 Loengutesari „Meresõda ja merejõud" (ülek saksa k.). 19.15 Rindereportaaže (ülek. saksa k.). 19.30 Muusika (ülek.). 19.45 Poliitiline loeng (ülek. saksa k.). 20 Päevauudised saksa k. 20.15 Saksa sõduri tund (kirev tund; V. Borstel ja Ringhääl. tkp. L. Tautsi juh.). 21 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Hiline äratuslaul (hpl.). 22 Päevauudised saksa keeles.

KULTUURIELU

Menukas valsside-õhtu Tartu käitiste töötajaile

„Puhkuse ja Elurõõmu" Tartu keskosakonna poolt korraldati kolmapäeva õhtul Vanemuise kontsertsaalis teiskordne valssideõhtu, mis pälvis sedavõrd huvi, et pääsmetega suudeti rahuldada ainult kolmandik soovijaist. Pääsmete müük toimus käitiste kaudu.

Valssideõhtul esinesid solistid — bariton Heino Otto, sopran Hilja Liim ja saksofonil „Puhkuse ja Elurõõmu" orkestrivanem J. Pospek. Samuti esines veel „Puhkuse ja Elurõõmu" tantsurühm ja sümfooniaorkester.

Erilise menu osaliseks said laulusolistid, kes pidid andma lisapalu. Orkester helikunstnik L. Milgi juhatusel esitas publikule kauneid palasid Straussi, Lehári, Schuberti, Chopini jt. paladest.

Türilased muusikakostiga Võhmas

Hiljuti korraldas Türi raudteejaama džässorkester Võhma rahvamajas kontserdi. Kontserdil esitati nii eesti kui välismaa autorite helitöid. Orkestrit juhatas Gunnar Tääkre ja kontserdil olid kaastegevad Ilme Saks (klaver) ning Elli Saupõld (sopran). Publikut oli rohkesti.

Kirikukontserdid Tartumaal

Läinud pühapäeval toimusid Maarja-Magdaleena ja Palamuse kirikus kontserdid. Kaastegevad olid R. Palm (viiul), Hilda Tamjärv (laul) ja J. Tamverk (orel).

Kuressaares asutatakse meeskoor

Kuressaares on asutamisel meeskoor, kuhu astuda soovijaid registreeritakse Saaremaa rahvakasvatusametis. Asutatavat meeskoori hakkab juhatama kohalik koorijuht helikunstnik Joosep Aavik.

Uue koori asutamise mõte liikus Kuressaares juba pikemat aega, kuid uut hoogu ja äratust sai see Haapsalu Meeslauluühingu kontserdiga Saaremaa vabanemispidustustel Kuressaares, kus külaliskoor sai sooja poolehoiu ja südamliku tunnustuse osaliseks.

Ilmus „Põllumehe nädalalehe" esimene number

Eesti Põllumajandusliidu asutamise päevaks on ilmunud ka liidu häälekandja „Põllumehe nädalaleht" esimene number. Selle esiküljel on tervitus kindralkomissar Litzmannilt. Kindralkomissar ütleb selles:

„Eesti põllumajanduse saadust hinnati kord väga kõrgelt ka kaugel väljaspool kodumaa piire. Bolševismi brutaalne rusikas purustas 1940. a. selle, mis riiklik iseseisvus kahel aastakümnel hoolsa tööga oli loonud. Kuid juba lühikese aja möödudes andsid saksa sõdurid maale taas ta vabaduse ja põllumehele võimalusi uueks loovaks tööks oma pinnal.

Küll raskendavad sõja raudsed seadused iga tööd ja nii mõnigi talu taasülesehitamise või parandamise kava peab kõrvale jäetama, ja siiski on Eesti põld jälle viimse lapini külvatud ja põllumajandus aitab taas kaasa rinde varustamises ning hoolitseb kaaskodanike toitlustamise eest linnades. Kes tunneb neid raskusi, milledega eesti põllumehel iga päev ja iga tund tuleb heidelda, see annab tema panusevalmidusele ning usinusele täie tunnustuse."

Köstritele korraldatakse täienduskursused Tallinnas, Pärnus ja Kuressaares

Köstrite ja organistide kohustetäitjaile, kel puudub vajalik ettevalmistus ja kutse, korraldab konsistoorium lühiajalised perioodilised kursused kirikumuusika alal.

Esimene selline kursus toimub käesoleva aasta oktoobrikuus Tallinnas, Pärnus ja Kuressaares ühenädalase kestusega. Tallinnas algab kursus esmaspäeval, 4. oktoobril, kell 12 Toomkirikus. Osavõtjail tuleb üles anda konsistooriumis.

Pärnus algab kursus teisipäeval, 5. oktoobril, kell 12 Niguliste koguduse leerisaalis (Pühavaimu 23). Üles tuleks anda organist Soodlale Pärnus. Kuressaares peetava kursuse algpäeva suhtes tuleb pöörduda organist J. Aaviku poole Kuressaares (Uus 20).

Kursustel õppemaksu ei ole. Kui osavõtjate arv seda võimaldab, võivad neist kursustest osa võtta ka need, kes köster-organisti kutsele soovivad ette valmistada.

Samasuguseid kirikumuusikakursusi kavatsetakse lähemas tulevikus korraldada ka teistes keskustes Eestis, nimelt Tartus, Viru-, Võru-, Viljandi- ja Valgamaal ning Järvamaal. Aeg-ajalt korratakse kursusi neis keskustes. Kursustest osavõtjad arvatakse iseõppijaiks, kes endid ette valmistavad köster-organisti kutseeksamile.

Õppereis kitsasfilmiga tutvumiseks

Viljandist sõitsid neil päevil Saksamaale Viljandi piirkonna kitsasfilmi ameti juhataja kooliõpetaja Enn Külvet, tema abid kooliõpetaja Leida Aru, Erika Kapp ja Helga Ruut, kes on linnas ja maakonnas kitsasfilmi alal koolide juhtivad õppejõud. Saksamaale jäävad nad umbes üheks kuuks, mille jooksul tutvuvad seal kitsasfilmi alaga.

Knut Hamsun saksa laval

Müncheni kammerteater tõi lavale Hamsuni „Elu mängu", mil oli esietendusel suur menu. 1943./44. a. hooajal esitab Berliini Schiller-teater „Munken Vendt" Horst Caspariga nimiosas, kuna Rose-teater toob lavale „Elu mängu". Tescheni linnateatris tuleb samuti lavale „Elu mänguga" ja Warmbrunni kuurortiteater mängib praegu „Kuningriigi väravail".

Peatoimetajad A. Kivikas A. Oinas. Peasekretär E. Rennit. Väljaandja Kirjastus „Eesti Ajaleht". Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitiste (end. Tall. Eesti Kirjastus-Ühisuse) trükikojas

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR